

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 95 L

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i fagskoleloven
(om studentrettigheter m.m.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4	Godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning	23
2	Bakgrunnen for lov-forslagene	6	4.1	Gjeldende rett	23
2.1	Dagens situasjon og gjeldende rett	6	4.2	Høringsforslaget	23
2.2	Høringen	6	4.3	Høringsinstansenes syn	23
			4.4	Departementets vurdering	24
3	Studentenes rettigheter og plikter	9	5	Diverse bestemmelser	27
3.1	Vitnemål	9	5.1	Forholdet til forvaltningsloven og klage	27
3.1.1	Gjeldende rett	9	5.1.1	Gjeldende rett	27
3.1.2	Høringsforslaget	9	5.1.2	Høringsforslaget	27
3.1.3	Høringsinstansenes syn	9	5.1.3	Høringsinstansenes syn	27
3.1.4	Departementets vurdering	9	5.1.4	Departementets vurdering	27
3.2	Eksamen, sensur og klage	10	5.2	Registrering i Enhetsregisteret og offentlig tilskudd	28
3.2.1	Gjeldende rett	10	5.2.1	Gjeldende rett	28
3.2.2	Høringsforslaget	10	5.2.2	Høringsforslaget	28
3.2.3	Høringsinstansenes syn	11	5.2.3	Høringsinstansenes syn	28
3.2.4	Departementets vurdering	11	5.2.4	Departementets vurdering	29
3.3	Annullering	12	5.3	Forskrift om opptak	29
3.3.1	Gjeldende rett	12	5.3.1	Gjeldende rett	29
3.3.2	Høringsforslaget	12	5.3.2	Høringsforslaget	29
3.3.3	Høringsinstansenes syn	12	5.3.3	Høringsinstansenes syn	29
3.3.4	Departementets vurdering	13	5.3.4	Departementets vurdering	29
3.4	Bortvisning og utestenging	14	5.4	Overtredelsesgebyr og forbud mot uriktig markedsføring	29
3.4.1	Gjeldende rett	14	5.4.1	Gjeldende rett	29
3.4.2	Høringsforslaget	14	5.4.2	Høringsforslaget	30
3.4.3	Høringsinstansenes syn	14	5.4.3	Høringsinstansenes syn	30
3.4.4	Departementets vurdering	15	5.4.4	Departementets vurdering	30
3.5	Vurdering av skikkethet	17	6	Økonomiske og administrative konsekvenser	32
3.5.1	Gjeldende rett	17	7	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget	33
3.5.2	Høringsforslaget	18			
3.5.3	Høringsinstansenes syn	18			
3.5.4	Departementets vurdering	18			
3.6	Politiattest	19			
3.6.1	Gjeldende rett	19			
3.6.2	Høringsforslaget	19			
3.6.3	Høringsinstansenes syn	19			
3.6.4	Departementets vurdering	19			
3.7	Lokal klagenemnd og nasjonalt klageorgan for fagskole-utdanning	20			
3.7.1	Gjeldende rett	20			
3.7.2	Høringsforslaget	20			
3.7.3	Høringsinstansenes syn	20			
3.7.4	Departementets vurdering	22			
				Forslag til lov om endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.)	43

Prop. 95 L

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 15. april 2016,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov 6. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning.

Kunnskapsdepartementet foreslår lovendringer som styrker studentenes rettigheter og som skal bidra til å skape forutsigbarhet for studentene, fagskolene, fagskoleeierne og andre interessenter.

Departementet foreslår blant annet nye bestemmelser som regulerer gjennomføringen av eksamen og om retten til å klage på formelle feil og sensur ved eksamen. Videre foreslår departementet hjemmel til å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskolestudenter. En særskilt behandling i et nasjonalt klageorgan vil sikre nasjonal likebehandling og ivareta rettssikkerheten til fagskolestudentene på en god måte.

Departementet foreslår å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning og gi NOKUT ansvaret for ordningen. Den fore-

slåtte lovbestemmelsen innebærer at NOKUT fatter enkeltvedtak om generell godkjenning av utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, når utdanningen i nivå og omfang er sidestilt med godkjent fagskoleutdanning.

Til slutt foreslår departementet å regulere adgangen til å markedsføre seg som fagskole, samt en hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr til den som benytter betegnelsen fagskole eller fagskoleutdanning i strid med loven. En slik regulering skal sikre at kun de som har godkjenning fra NOKUT kan markedsføre seg som tilbyder av fagskoleutdanning. I høringsnotatet fremmet departementet et forslag om dekning av kostnader til advokat i utestengingssaker. Etter en vurdering av høringsinstansenes innspill mener departementet det ikke er hensiktsmessig å gå videre med dette forslaget.

2 Bakgrunnen for lovforslagene

2.1 Dagens situasjon og gjeldende rett

Departementet har sett at det har vært behov for omfattende endringer i fagskoleloven. Høsten 2014 ble NOU 2014: 14 *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg* lagt frem. Fagskoleutvalget foreslo blant annet å styrke studentenes rettigheter. Fagskoleområdet er et prioritert felt, og departementet mener det er viktig at fagskolestudentene får styrkede rettigheter i lov.

Gjeldende fagskolelov er til en viss grad harmonisert med universitets- og høyskolelovens oppbygging og innhold, men det er flere forhold som ikke reguleres i fagskoleloven. Departementet mener det er hensiktsmessig at regelverket på fagskoleområdet tilsvarer reglene i universitets- og høyskoleloven så langt det passer, og at det bør være et enhetlig regelverk for studentenes rettigheter.

Norge har hatt stor arbeidsinnvandring de siste årene. For dem som kommer til landet med utenlandsk fagskoleutdanning finnes det i dag ingen nasjonale ordninger for å få utdanningen godkjent i Norge. Mangelen på system for å vurdere utenlandsk fagskoleutdanning gjør integreringen i norsk arbeidsliv vanskelig for mange innvandrere. Departementet ser derfor et behov for å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning.

Dette er noe av bakgrunnen for lovforslagene.

2.2 Høringen

Kunnskapsdepartementet sendte forslag om endringer i fagskoleloven på høring 10. august 2015. Høringen ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Fagskolerådet

FSAT – Felles studieadministrativt tjenestesenter

Fleksibel utdanning Norge

Forum for fagskoler

Fylkesmennene

Helsedirektoratet

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Nettverk for private høyskoler

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Norgesuniversitetet

Norsk senter for Menneskerettigheter

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund

Rådet for offentlige fagskoler

Samarbeidsrådet for yrkesopplæring

Samskipnadsrådet

Senter for IKT i utdanningen

Senter for internasjonalisering av utdanning

Sjøfartsdirektoratet

Skolenes landsforbund

Statens autorisasjonskontor for helsepersonell

Statens lånekasse for utdanning

Steinerskoleforbundet

Studentsamskipnadene

Universitets- og høyskolerådet

Utdanningsdirektoratet

Vea – Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører

VOX Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Statlige høyskoler

Universitetet i Agder

Universitetet i Bergen

Universitetet i Nordland

Universitetet i Oslo

Universitetet i Stavanger

Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Riksrevisjonen

Sametinget

Fylkeskommunale fagskoler

Fylkeskommunene

Oslo Kommune

Innovasjon Norge

UNINETT AS

ANSA (Association of Norwegian Students Abroad)

Akademikerne

Det norske maskinistforbund

Elevorganisasjonen

Fiskebåtrederes Forbund

Folkehøgskolerådet

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Hovedorganisasjonen VIRKE

Kristne Friskolers Forbund

KS – Kommunesektorens organisasjon

LO – Landsorganisasjonen i Norge

Lærernes Yrkesforbund

Maskinentreprenørenes Forbund

NHO – Næringslivets hovedorganisasjon

Norges Bonde- og Småbrukarlag

Norges Bondelag

Norges Fiskarlag

Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon

Norges Rederiforbund

Norges Sjøoffisersforbund

Norsk kulturarv

Norsk kulturskoleråd

Norsk Presseforbund

Norsk studentorganisasjon

Organisasjon for norske fagskolestudenter

Private fagskoler

Private høyskoler

Spekter

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Unio – Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede

Voksenopplæringsforbundet

YS – Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok 64 høringsinnspill. Høringsinstansenes syn blir gjengitt under omtalen av de enkelte lovforslagene.

Følgende instanser har gitt merknader til ett eller flere av lovforslagene:

Justis- og beredskapsdepartementet

FSAT – Felles studieadministrativt tjenestesenter

Forum for fagskoler

Helsedirektoratet

Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Rådet for offentlige fagskoler

Sjøfartsdirektoratet

Statens autorisasjonskontor for helsepersonell

Universitets- og høyskolerådet

Vea – Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører

VOX Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk

Bodin maritime fagskole

Fagskolen Innlandet

Fagskolen Oslo og Akershus

Hordaland fylkeskommune

Nord-Trøndelag fylkeskommune

Sør-Trøndelag fylkeskommune

Troms fylkeskommune

Trondheim fagskole

ANSA (Association of Norwegian Students Abroad)

Fagforbundet

Hovedorganisasjonen VIRKE

Høgskolen Campus Kristiania

Kristne Friskolers forbund

LO – Landsorganisasjonen i Norge

Lærerorganisasjonene ved Fagskolen Innlandet

Norsk fag- og friskolers landsforbund

Norsk studentorganisasjon

Norsk Teknologi

Organisasjon for norske fagskolestudenter

Rederiforbundet

Sjømannsorganisasjonenes fellesekretariat

Skolenes Landsforbund

Treider Fagskoler

Voksenopplæringsforbundet

Følgende høringsinstanser støtter lovforslaget uten merknader:

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Kunst- og designhøgskolen i Bergen

Høgskolen i Oslo og Akershus

Samskipnadsrådet

Senter for internasjonalisering av utdanning

Akershus fylkeskommune

Hedmark fylkeskommune

Oppland fylkeskommune

Oslo kommune

Rogaland fylkeskommune

Telemark fylkeskommune

Østfold fylkeskommune

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Byggnæringens Landsforening

Nettverk for private høyskoler

NHO – Næringslivets Hovedorganisasjon

Studentrådet Fagskolen Oslo og Akershus

Tekna

I tillegg har følgende instanser uttalt at de ikke har merknader:

Klima- og miljødepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet

Samferdselsdepartementet
Arbeids- og sosialdepartementet
Utenriksdepartementet

Foreldreutvalget for grunnopplæringen

3 Studentenes rettigheter og plikter

3.1 Vitnemål

3.1.1 Gjeldende rett

I fagskoleloven § 5 tredje ledd gis departementet hjemmel til å gi forskrift om blant annet et felles vurderingsuttrykk ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering. Departementet fastsatte 1. august 2013 forskrift om fagskoleutdanning, hvor det blant annet er regler om felles vurderingsuttrykk, jf. forskriften § 4. Ut over dette, og etter krav fastsatt av NOKUT om blant annet vitnemål i fagskoletilsynsforskriften § 3-1 første ledd bokstav e, er det etter dagens regler opp til den enkelte fagskole å bestemme hvordan de faglige kravene skal dokumenteres.

3.1.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at fagskolene skal utstede vitnemål om fullført fagskoleutdanning, og at NOKUT kan fastsette nærmere krav til vitnemålets innhold. Departementet viste til at fagskolene også kan utstede annen dokumentasjon om fagskoleutdanning i de tilfellene fagskoleutdanningen ikke er fullført, men der studenten for eksempel har tatt enkelte emner.

3.1.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget om at fagskolene skal utstede vitnemål om fullført fagskoleutdanning får bred støtte blant høringsinstansene. Det er noen instanser som ønsker å lovfeste bruk av en vitnemålsmal med tilhørende gradsbeegnelse utarbeidet av Nasjonalt Fagskoleråd og NOKUT.

Rådet for offentlige fagskoler (RFF) og *Forum for fagskoler (FFF)* viser til at alle fagskoleorganisasjonene har vedtatt at både vitnemålsmalen og gradsbeegnelsen skal tas i bruk, og den er derfor blitt en standard i fagskolesektoren. Disse anbefaler derfor at malen blir fastsatt som formell vitnemålsmal. Disse foreslår videre at *Vocational Diploma* lovbestemmes som gradsbeegnelse for fagskoleutdanning.

Trondheim fagskole etterlyser en nasjonal database over gyldige vitnemål fra fagskoler.

3.1.4 Departementets vurdering

Etter departementets vurdering bør fagskolestudentene ha lovfestet rett til vitnemål ved fullført fagskoleutdanning.

Departementet merker seg at flere høringsinstanser også ønsker å lovfeste bruk av en vitnemålsmal med tilhørende gradsbeegnelse utarbeidet av Nasjonalt Fagskoleråd og NOKUT. Departementet mener det ikke er riktig at departementet fastsetter en slik mal. Etter departementets syn er det viktig at malen reflekterer ulike fagskolars behov, og det er derfor hensiktsmessig at malen kan endres hvis det avdekkes nye behov. Departementet mener derfor at det er fornuftig at Nasjonalt fagskoleråd utarbeider en slik mal. Fagskolene står for øvrig også fritt til å bestemme vitnemålets innhold og utforming i tråd med det som fremgår av lov og forskrift. De kan også utstede annen dokumentasjon om fagskoleutdanning i de tilfellene fagskoleutdanningen ikke er fullført, men der studenten for eksempel har tatt enkelte emner. Dette vil kunne være karakterutskrift, bevis eller annen dokumentasjon for spesialiseringsemner eller lignende. I forskrift om fagskoleutdanning §§ 2 og 3 fremkommer det nærmere bestemmelser om vitnemålet.

Departementet mener det ikke er hensiktsmessig å lovfeste *Vocational Diploma* som en gradsbeegnelse for fagskoleutdanning. Spørsmålet om gradsbeegnelse vil imidlertid bli omtalt i stortingsmeldingen om fagskolene, som vil bli lagt frem høsten 2016.

Når det gjelder innspillet om å opprette en vitnemålsdatabase for fagskolesektoren, viser departementet til at et forslag om å opprette en nasjonal vitnemål- og karakterportal for universitets- og høyskolesektoren allerede har vært på høring og skal behandles i Stortinget (Prop. 81 L (2015–2016)). Portalen er en tjeneste for digital, tidsbegrenset tilgjengeliggjøring av vitnemål og karakterer fra utdanningsinstitusjoner. Systemet skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål og

karakterer, og hindre bruk av forfalskede vitnemål og karakterutskrifter. Departementet vil i første omgang etablere den nasjonale vitnemål- og karakterportalen for universitets- og høyskolesektoren. Departementet vil vurdere om det på sikt vil kunne bli aktuelt med et tilsvarende system for fagskolene, eller om fagskolene skal innlemmes i portalen for universiteter og høyskoler.

Departementet mener at begrunnelsen og merknadene gitt i forarbeidene til de aktuelle bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven, bør legges til grunn i den grad de passer på fagskolelovens område.

Det vises til lovforslaget § 5.

3.2 Eksamen, sensur og klage

3.2.1 Gjeldende rett

Eksamen og sensur

Fagskoleloven inneholder ikke detaljerte bestemmelser knyttet til avsluttende vurdering, eksamen og sensur. I § 5 annet ledd står det: «Tilbyder skal gi studentene en avsluttende vurdering og sørge for at studentene får dokumentert avsluttende vurdering og fullført utdanning. Studentenes kunnskaper og ferdigheter skal bli prøvd og vurdert på en faglig betryggende måte. Vurderingen av studentene skal bidra til å sikre det faglige nivået ved vedkommende utdanning.» Det er altså tilbyder av fagskoleutdanningen som har ansvaret for den avsluttende vurderingen.

I Ot.prp. nr. 32 (2002–2003) *Om lov om fagskoleutdanning*, side 20, står det at det er fagmiljøene som har de beste faglige forutsetningene for å utarbeide retningslinjer for vurderingen innenfor sine fagområder, der det også kan tas hensyn til internasjonale konvensjoner og bransjenormer. En avsluttende vurdering fra en offentlig eller en privat fagskole vil være et enkeltvedtak, og forvaltningslovens regler om begrunnelse og klage vil gjelde tilsvarende.

Til sammenligning stiller universitets- og høyskoleloven § 3-9 blant annet krav til vurderingen av studentenes ferdigheter og til sensorer og oppnevning av disse. Bestemmelsen regulerer videre når sensuren skal foreligge etter avgitt eksamen, mens det i femte ledd oppstilles rettigheter i forbindelse med en eventuell ny sensur etter klage. I bestemmelsens syvende ledd gis styret anledning til selv å fastsette forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver.

Klage

Fagskoleloven § 7 regulerer ulike sider ved klagebehandling av enkelte avgjørelser i forbindelse med studentens forhold til fagskolen, samt fagskolelovens forhold til forvaltningsloven. I bestemmelsens annet ledd fastsettes det at avgjørelse om opptak, avsluttende vurdering, bortvisning, utestenging, utvisning og andre disiplinærsanksjoner skal behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Av § 7 tredje ledd fremgår det at enkeltvedtakene som er oppregnet i annet ledd, skal kunne påklages til styret eller en særskilt klagenemnd.

Av forskrift til forvaltningsloven 15. desember 2006 nr. 1456 § 32 følger det at bedømmelse av prøve, eksamen eller andre prestasjoner ved skole eller annen undervisningsinstitusjon eller ved særlige prøveorgan bare kan påklages etter særskilte forskrifter. For fagskolenes vedkommende innebærer dette regler fastsatt av den enkelte fagskole.

NOKUT har utarbeidet en veileder fastsatt 12. desember 2013 som gir retningslinjer for utarbeidelse av fagskolens reglement. Retningslinjene er også grunnlaget for NOKUTs godkjenningsordning. Tilbyder er pliktig til å utarbeide en forskrift for hver fagskole som omfatter utdanningstilbudet, og som viser studentenes og tilbyders rettigheter og plikter.

3.2.2 Høringsforslaget

Departementet viste i høringsnotatet til at det er behov for å presisere reglene om eksamen og sensur. Til sammenligning har universitets- og høyskoleloven §§ 3-9, 5-2 og 5-3 regler som gir studentene flere og tydeligere rettigheter enn i fagskoleloven. For å få et mest mulig enhetlig regelverk for studenters rettigheter, foreslo departementet endringer i fagskoleloven som i det vesentlige tilsvarende reglene i universitets- og høyskoleloven. I universitets- og høyskoleloven § 3-9 stilles det krav til vurderingen av studentens ferdigheter og til sensorer og oppnevning av disse. Bestemmelsen regulerer blant annet når sensuren skal foreligge etter avgitt eksamen, og hvilke rettigheter studentene har i forbindelse med en eventuell ny sensur etter klage. Dette er reguleringer som departementet mener også bør gjelde for fagskolestudenter og er foreslått lovfestet i fagskoleloven.

Departementet foreslo regler om avsluttende vurdering, eksamen og sensur, klage over formelle feil ved eksamen samt klage over karakterfastsetting.

3.2.3 Høringsinstansenes syn

De fleste av høringsinstansene som har kommentert forslagene om å lovfeste regler om eksamen og sensur, støtter forslagene.

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL) og *Rådet for offentlige fagskoler (RFF)* er ikke enige i forslaget om at styret skal være ansvarlig for oppnevning av sensor ved eksamen eller annen summativ vurdering.

NFFL uttaler følgende:

«NFFL er ikke enig i forslaget om at styret er ansvarlig for oppnevning av sensor ved eksamen eller annen summativ vurdering. Vi mener at dette skal være en oppgave knyttet til rektor som skolens faglige leder. Det må ligge i kompetansekravet for en rektor/skoleleder at denne er kvalifisert til å vurdere hvem som tilfredsstiller krav til å være sensor. NFFL mener dessuten at skolens rektor er ansvarlig for å kvalitetssikre at sensorene har tilstrekkelig vurderingskompetanse og innsikt i skolens faglige konsept til å utføre et forsvarlig sensorarbeid.»

RFF skriver at rådet støtter at sensor skal være ekstern, men de ser det ikke som hensiktsmessig at disse oppnevnes av styret, fordi sensorene skal ha en faglig vurdert kompetanse. Rådet mener derfor at det er mer hensiktsmessig at egne eksamensansvarlige ved fagskolen sørger for oppnevningen av eksterne sensorer.

RFF, Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (VOX) og *Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning (NUTF)*, *Forum for fagskoler*, *Troms fylkeskommune* og enkelte fagskoler viser til at fagskoleutdanningen tilbyr utdanninger med ulike pedagogiske opplegg som igjen vil gjenspeile mange vurderings- og eksamensformer. RFF uttaler:

«Fagskoleutdanningen tilbyr utdanninger med ulike pedagogiske opplegg som igjen vil gjenspeile mange ulike vurderings- og eksamensformer. Spesielt utbredt er prosessvurderinger og mappevurderinger som bygger på en kontinuerlig vurdering gjennom hele skoleåret, og som gir studentene mulighet til å forbedre seg underveis i prosessen. Denne vurderingen foretas dermed av flere fagpersoner knyttet til et tverrfaglig emne. Vi er ikke trygge på at formuleringen, slik den er foreslått i den nye lovteksten, ivaretar slike vurderingsformer.

Prinsippet om prosessvurdering i de ulike emner, er en vurdering som gjøres kontinuerlig og underveis, og som skal sørge for at den

endelige vurderingen skal gi uttrykk for hva studenten kan ved avsluttet emne, altså oppnå sitt læringsutbytte. I den sammenheng vil det ikke være mulig å benytte ekstern evaluering da dette vil bety at en «sensor» må følge kandidatene gjennom hele utdanningsprosessen.

Fagskoleutdanningen har derfor vurderinger på vitnemålet som ikke fremkommer på grunnlag av enkelttesting/prøver/eksamen.»

Fagskolen Oslo Akershus, Forum for fagskoler og Fagskolen Veia mener at det er hensiktsmessig med to sensorer, hvorav én ekstern, også ved vanlig sensur.

3.2.4 Departementets vurdering

Eksamen og sensur

Departementet mener at studenter ved fagskoler bør ha tilsvarende rettigheter som studenter har etter universitets- og høyskoleloven. Etter departementets vurdering bør det være et mest mulig enhetlig regelverk om studenters rettigheter, slik at fagskoleloven tilsvarende reglene i universitets- og høyskoleloven. Departementet merker seg at det er bred støtte for å lovfeste studentenes rettigheter.

Styret gis hjemmel til selv å fastsette forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener og prøver. Fagskolen vil etter dette kunne bestemme eksamensform, for eksempel mappe- eller prosessvurderinger.

Når det gjelder høringsinnspill om at det må tas høyde for prosess- og mappeevalueringer som vurderingsform, foreslår departementet å ta inn «og annet arbeid som bedømmes med karakter» i tilknytning til «eksamen og prøve» der det er hensiktsmessig.

Departementet merker seg innspillene om at ansvaret for oppnevning av sensor ikke bør ligge hos styret. Departementet mener at det er styret, som har det overordnede ansvaret for fagskolens virksomhet og den faglige kvaliteten ved skolen, som også bør ha ansvaret for sensurordningen. Styret vil imidlertid kunne delegerer bort myndigheten til å oppnevne sensor, slik at denne myndigheten eksempelvis kan ligge hos den faglige ledelsen ved skolen eller en eksamensansvarlig.

Basert på fagskolenes størrelse mener departementet at minstekravet ved sensur av eksamen skal være én sensor, men fagskolene kan oppnevne flere dersom de ønsker det. Dette vil være med på å sikre studentenes rettssikkerhet og den faglige kvaliteten i vurderingen av studentenes ferdigheter.

Departementet foreslår at det skal være krav om ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene. Dette vil ivareta studentenes rettssikkerhet ved å sikre lik og upartisk bedømmelse av studentene. Videre vil ekstern evaluering bidra til ekstern kvalitetskontroll av den enkelte fagskoleutdanning. Styret bestemmer selv hvordan ekstern deltakelse i vurderingen skal gjennomføres. Elementer i en ordning med ekstern evaluering av vurderingen kan for eksempel være ekstern deltakelse ved oppgaveutforming og fastsetting av vurderingskriterier, ekstern stikkprøvekontroll av vurderinger foretatt av intern sensor, ekstern sensur av bestemte deler av vurderingene som regnes inn i endelig karakter, og ekstern sensur av større skriftlige arbeider som prosjekter og porteføljer.

Departementet foreslår også å ta inn en formulering om at styret ved fagskolen skal sørge for at studentens «kunnskaper, ferdigheter og *generelle kompetanse*» blir prøvet på en betryggende måte, slik at dette blir en referanse til kvalifikasjonsrammeverket.

Klage

Det har ikke tidligere vært regulert i fagskoleloven hvordan klage på formell feil ved eksamen skal håndteres. Tilbyder av fagskoleutdanning har ifølge NOKUTs *Veiledning til tilbydere av fagskoleutdanning* vært pålagt å ha en bestemmelse i reglementet om klage på formelle feil. Departementet foreslår derfor å lovfeste retten til å klage over formelle feil ved eksamen, tilsvarende universitets- og høyskoleloven § 5-2. Bestemmelsen innebærer at opprinnelig sensurvedtak kan oppheves dersom det er begått feil som kan ha hatt betydning for prestasjonen eller bedømmelsen av denne. Videre vil studenten ha krav på ny sensur om dette vil rette opp feilen. Det er fagskolen, som ansvarlig for gjennomføringen av eksamen eller sensur, som vurderer klager over formelle feil i første instans. Fagskolen vurderer hvilke tiltak som er nødvendige for å rette opp en eventuell formell feil. Dersom fagskolen ikke tar klagen til følge skal den tilrettelegge saken og oversende den til klageinstansen for behandling. Institusjonen gis adgang til å avholde ny eksamen eller annen vurdering hvor en formell feil har påvirket én eller flere studenters prestasjoner.

Videre foreslår departementet å lovfeste rett til å klage over karakterfastsetting og rett til begrunnelse for karakterfastsettingen, tilsvarende universitets- og høyskoleloven § 5-3. Bestemmelsen gir studentene rett til begrunnelse, tilgang til skriftlige retningslinjer for

bedømmelsen og rett til å klage over karakterfastsettelsen som innebærer at man har rett til en ny sensurering. Også dette er bestemmelser som fagskolene har hatt plikt til å fastsette i reglement, jf. NOKUTs veileder. Det vil imidlertid bidra til å styrke fagskolestudenters rettigheter om disse reglene fremgår av lov, både for å skape en tydeligere regulering av studentenes rettigheter og for å skape en mer ensartet praksis knyttet til karakterfastsetting og begrunnelse.

Departementet foreslår også, i samsvar med det som følger av universitets- og høyskoleloven § 5-3 fjerde ledd, at ved klage og ny sensur skal ikke sensorene få opprinnelig karakter, første sensors begrunnelse eller studentens begrunnelse for klagen.

Det vises til lovforslaget §§ 6, 7 og 8.

3.3 Annullering

3.3.1 Gjeldende rett

Det er ingen bestemmelser i fagskoleloven som regulerer forholdene rundt annullering av eksamen, prøve, annen vurdering eller godkjenning av emne. Det står imidlertid i NOKUTs veiledning at annullering eller bortvisning fra eksamen ved fusk, eller forsøk på fusk, regnes som en disiplinærsanksjon. Til sammenligning har universitets- og høyskoleloven detaljerte bestemmelser om dette i § 4-7.

3.3.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet la departementet til grunn at det er et behov for å lovfeste bestemmelser om annullering av eksamen, prøve eller godkjenning av emne i fagskoleloven. Departementet viste til at dette vil styrke studentenes rettigheter og bidra til å sikre forutberegnelighet slik at studenter, fagskoler og andre på en tydeligere måte kan få kunnskap om hvilke regler som gjelder. Departementet foreslo å bruke universitets- og høyskoleloven § 4-7 som utgangspunkt for forslaget om nye bestemmelser i fagskoleloven.

3.3.3 Høringsinstansenes syn

Troms fylkeskommune, Rådet for offentlige fagskoler og Forum for fagskoler peker på at bestemmelsen er tilpasset tradisjonelle eksamensformer og sluttvurderinger. De mener bestemmelsen må omarbeides, slik at det også omfatter vurderingsformer som prosessevalueringer, som er særlig benyttet i de offentlig fagskolene.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) uttaler følgende om skyldkravet for annullering av eksamen, prøve eller godkjenning av emne på grunn av fusk:

«Beskrivelsen av skyldkravet er uklar, særlig hva som menes med at «de nevnte definisjonene vil kunne suppleres av det som strafferetten har definert som forsøk, forsett og grov uaktsomhet». I beskrivelsen av kravene til forsett og grov uaktsomhet bør man etter vårt syn ta utgangspunkt i straffeloven 2005 §§ 22 og 23 med tilhørende merknader i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004).»

Universitets- og høyskolerådet uttaler at departementet bør vedta samme bestemmelser om falske dokumenter som i universitets- og høyskoleloven § 3-7 sjette til åttende ledd.

3.3.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår en bestemmelse som gir styret eller den lokale klagenemnda adgang til å annullere eksamen, prøve, annen vurdering eller godkjenning av emne i angitte tilfeller. Annullering er begrenset til den eksamen, prøven, vurderingen eller emnet som det irregulære forholdet knytter seg til. Departementet har i tråd med innspill tatt inn «annet arbeid som bedømmes med karakter» i bestemmelsen, slik at også andre vurderingsformer som er vanlig i fagskoleutdanningen, blir omfattet, som for eksempel prosessevalueringer. Bestemmelsen angir følgende tilfeller der det gis adgang til annullering:

Falske vitnemål, falske dokumenter og uredelig opptreden

Et vitnemål eller dokument vil være falsk dersom vitnemålet eller dokumentet inneholder skriftlig eller digital dokumentasjon som ikke er sannferdig, eller manipulasjon eller endringer i et opprinnelig, skriftlig eller digitalt vitnemål eller dokumentets innhold. Vitnemålet vil også være falsk dersom dets innhold har vært usant fra starten av eller dets innhold siden har blitt manipulert eller endret på. Falske dokumenter er i denne sammenheng dokumenter som danner grunnlag for opptak.

Etter departementets vurdering vil bruk av et vitnemål som viser feil karakter, og der innehaver er klar over dette, være uredelig opptreden. I perioden fra klage på karakter er innlevert til nytt vedtak foreligger, vil imidlertid vitnemålet være gyldig og kan anvendes. For å unngå at utstedte vit-

nemål senere blir ugyldige på grunn av endret karakter, bør fagskolene forsikre seg om at alle eventuelle klager over karakterfastsetting eller formelle feil, er ferdigbehandlet før de utsteder vitnemålet.

I situasjoner der en søker leverer en annens dokumentasjon sammen med egne søknadspapirer for å oppnå urettmessige fordeler for seg selv, vil denne handlemåten også kunne være uredelig opptreden. Dette gjelder også dersom en annens dokumentasjon er forfalsket slik at det fremstår som om dokumentene tilhører søkeren personlig.

Et vitnemål eller dokument vil også kunne være falsk dersom det er utstedt fra falske utdanningsinstitusjoner. Med dokumenter utstedt fra falske utdanningsinstitusjoner menes dokumenter som er utstedt fra ikke-eksisterende utdanningsinstitusjoner, eller fra utdanningsinstitusjoner som gir uriktig inntrykk av å ha en godkjenning som fagskole fra NOKUT eller tilsvarende nasjonale godkjenningsmyndigheter i andre land.

Departementet foreslår videre at hvis et vitnemål eller en karakterutskrift blir annullert, har studenten plikt til å levere dokumentet tilbake til fagskolen.

Fusk

Departementet foreslår at styret eller den lokale klagenemnda skal kunne annullere eksamen, prøve, annet arbeid som bedømmes med karakter eller godkjenning av emne på grunn av fusk. Bruk av ulovlige hjelpemidler, ulovlig samarbeid mellom enkeltpersoner eller grupper, plagiat og manglende eller feilaktig kildebruk slik at teksten fremstår som studentens eget arbeid, vil objektivt sett være fusk.

Handlingen må være grovt uaktsom eller forsettlig, og fagskolene må i vurderingen av skyldkravet anvende skjønn i hvert enkelt tilfelle. Departementet viser til at det legges til grunn en meget streng aktsomhetsplikt for studentene ved eksamen. I dette ligger det en plikt for studentene til å sette seg inn i eksamensreglementet og hvilke hjelpemidler som er tillatt brukt under selve eksamen. Studenten har også et særlig ansvar for å forsikre seg om at det bare er lovlige hjelpemidler som ligger på pulten når bokkontrollen skal begynne. I Rt. 2015 side 995 sier Høyesterett: «*Brudd på dette regelverket må anses som alvorlig. At det skjer i et øyeblikks uoppmerksomhet, fratar ikke bruddet dets alvorlige karakter. Gode grunner tilsier at det i en slik situasjon må kunne reageres strengt, både for å oppfylle lovens formål med eksamen og for å hindre at studenter opptrer skjodesløst eller spekulativt ved kontrollen.*»

Videre må fagskolene på forhånd gi god informasjon til studentene om hva som er tillatte hjelpemidler ved eksamen, og om konsekvensene av å legge igjen ulovlige hjelpemidler ved bokkontroll. Departementet vil også understreke at det er viktig at fagskolene veileder studentene i riktig bruk av kilder.

Departementet mener det bør presiseres i loven at det kan foreligge fullbyrdet fusk, og ikke bare forsøk på fusk, også i situasjoner der eksamensoppgavene ennå ikke er delt ut. Dette gjelder særlig ved eksamener der det utføres bokkontroll før eksamensoppgavene blir utdelt. Styret eller en særskilt klagenemnd må innenfor lovens rammer avgjøre hva som regnes som *forsøk* på fusk.

Klage på annullering

Departementet foreslår at enkeltvedtak i førsteinstans må fattes av styret eller en lokal klagenemnd oppnevnt av styret. Flere fagskoler kan velge å gå sammen om å opprette en klagenemnd. Departementet foreslår videre at slike vedtak kan påklages til et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, se nærmere om forslaget i kapittel 3.7.

Departementet foreslår at adgangen til annullering ikke skal foreldes. Selv om det er påvist forhold som medfører at sensurvedtak i utgangspunktet ville måtte anses som ugyldig, vil den tid som er gått sammenholdt med forholdets art og omfang, kunne tilsi at vedtaket blir stående. Styret eller klagenemnda er nærmest til å vurdere dette.

Departementet har for øvrig merket seg innspillet til Universitets- og høyskolerådet om å lovfeste tilsvarende regler som i universitets- og høyskoleloven § 3-7 sjette til åttende ledd om opptaksnekt dersom det er benyttet falske dokumenter ved søknad om opptak eller godkjenning. Forslaget var imidlertid ikke med på høringen og må derfor vurderes ved en senere lovrevisjon.

Det vises til lovforslaget § 9.

3.4 Bortvisning og utestenging

3.4.1 Gjeldende rett

I dag følger det av fagskoleloven § 6 at vedtak om bortvisning, utestenging, utvisning og andre disiplinærsanksjoner skal være saklig begrunnet. Vilkårene for slike vedtak skal gå frem av forskrift for fagskoleutdanningen.

Det er i fagskoleloven ingen definisjoner av de nevnte sanksjonene. NOKUT har i *Veiledning til tilbydere av fagskoleutdanning* skrevet at det må

fremgå av reglementet hvem som fatter vedtak om bortvisning eller lignende og på hvilket grunnlag. Studenten har rett til å forklare seg før vedtaket fattes og skal få begrunnelse for den disiplinære sanksjonen når vedtaket fattes. Det må fremgå av reglementet hvem som er klageinstans, og hvilken rett til støtte og hjelp studenten har under en klagesak. Annullering eller bortvisning fra eksamen ved fusk, eller forsøk på fusk, regnes også som et enkeltvedtak. Studentene har derfor rett til å klage.

I NOKUTs veiledning fremgår det at dersom fagskolene benytter begrepene bortvisning, utvisning og utestenging, og det er en reell forskjell på dem, må dette defineres i reglementet. I veiledningen står det at det må klargjøres hvilke regelbrudd som fører til de enkelte disiplinære sanksjonene.

3.4.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å konkretisere reglene om bestemmelser om utestenging og bortvisning i fagskoleloven. Departementet viste i høringsnotatet til at disse bestemmelsene skal bidra til å sikre tilfredsstillende læringsmiljø for studenter og andre, samt verne om liv og helse for grupper som kommer i kontakt med studentene. Videre skal sanksjoner knyttet til fusk ved eksamen bidra til å forebygge at studenter tar sjansen på å fuske.

Felles bestemmelser i fagskoleloven vil bidra til å sikre forutsigbarhet slik at studenter, fagskoler og andre på en tydeligere måte kan få kunnskap om i hvilke tilfeller en fagskole kan bortvise eller utestenge en student. Forslaget tilsvarende universitets- og høyskoleloven § 4-8 og er i stor grad en videreføring av dagens rettstilstand. Departementet viste til at NOKUTs veiledning vil supplere det foreliggende forslaget.

Departementet foreslo at fagskolen skal dekke eventuelle utgifter studenten har til advokatbistand. Departementet la til grunn at plikten til å dekke slike utgifter bør gjelde fra det tidspunktet det er reist en sak om bortvisning eller utestenging, og at fagskolen også bør dekke advokatutgifter ved prøving av vedtak om bortvisning og utestenging i tingretten. Departementet viste til at dette er tilsvarende bestemmelser som gjelder for universitetene og høyskolene.

3.4.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget får bred støtte blant høringsinstansene, men flere av høringsinstansene er kritiske til en

bestemmelse som gir studenten rett til å få dekket utgifter til advokat.

Virke og Forum for fagskoler (FFF) viser til at de er klar over at det er en slik bestemmelse for universiteter og høyskoler, men at fagskolene generelt har en vesentlig svakere økonomisk bæreevne enn disse institusjonene.

Troms fylkeskommune skriver at forslaget innebærer at fagskolene må gjøre store avsetninger, som ellers med fordel kunne ha vært brukt til å gjennomføre et best mulig undervisningstilbud for å møte eventuelle advokatkostnader. De påpeker at det i praksis går ut over rettighetene til de andre studentene dersom det likevel skulle være tilfeller der administrasjonen vurderer det som økonomisk uforsvarlig å fatte vedtak om utestengning eller bortvisning.

Organisasjon for norske fagskolestudenter (ONF) er positive til en intensjon om at studenten selv ikke skal bære kostnader i utestengings- og bortvisningssaker, men er bekymret for om det er studentene selv som indirekte ved hjelp av egenbetaling vil måtte betale for kostnadene ved klagesaker. ONF mener en annen uheldig konsekvens av forslaget vil være dersom fagskoler ser seg nødt til å øke skolepengene for å dekke kostnadene ved mulige klagesaker.

Flere fagskoler, *FFF*, *Troms fylkeskommune*, *Rådet for offentlige fagskoler (RFF)* og *Virke* peker på at det vil ta tid for et styre eller særskilt klagenemnd å fatte vedtak om bortvisning og utestenging. *Troms fylkeskommune* skriver:

«Etter vår forståelse skjer en bortvisning akutt, mens en utestenging gjelder for en fastsatt periode. Vi er enig i at utestenging bare kan vedtas av styret eller særskilt klagenemnd. Det vil imidlertid ta tid før et styre eller særskilt klagenemnd kan samles for å gjøre vedtak. Vi foreslår at skolens administrasjon fatter vedtaket om bortvisning, slik at sanksjonen kan tre i kraft umiddelbart og da spesielt i tilfeller hvor studenten er til vesentlig forstyrrelse for læringsmiljøet, eller oppleves som en fare for medstudenter, lærere og/eller administrasjonen. Deretter sendes saken videre til styret eller særskilt klagenemnd for vedtak om utestenging.»

RFF uttaler at hovedinnholdet i paragrafen støttes av de offentlige fagskolene, men de mener at departementet bør vurdere om styret eller klagenemnda skal være instansen som vedtar utvisningen. De peker på at det vil virke mot sin hensikt at studenten kan gå på skolen som normalt i den

tiden styret eller klagenemnda arbeider for å få fattet vedtaket.

Justis- og beredskapsdepartementet skriver:

«Det er viktig at det skilles tydelig mellom reaksjoner som har et sanksjonsøyemed og reaksjoner som har et opprettende eller forebyggende formål. Såfremt reaksjonene har et sanksjonsiktemål, må behovet for det vurderes nøye. Hvis reaksjonene er ment å ha et sanksjonssiktemål, må Kunnskapsdepartementet avklare om reaksjonene er straff etter Grunnloven § 96 og EMK, og eventuelt i tilfelle hvilke konsekvenser det skal ha for lov- og forskriftsforslaget. Vi viser til NOU 2003: 15 «Fra bot til bedring».

3.4.4 Departementets vurdering

Bortvisning

Departementet foreslår at en student som tross skriftlig advarsel fra fagskolen gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved fagskolen ellers, kan bortvises fra fagskolen for inntil ett år etter vedtak av styret eller fagskolens klagenemnd. Forslaget om bortvisning er ment å være et mildere virkemiddel enn utestenging fra fagskolen. Bortvisning innebærer ikke et forbud mot at studenten kan gå opp til eksamen, med mindre bortvisningen gjelder obligatorisk undervisning som er et krav for å kunne gå opp til eksamen.

Departementet mener at det bør være en tidsbegrensning på bortvisningen på inntil ett år, i likhet med universitets- og høyskoleloven § 4-8 første ledd.

Det er kommet flere innspill på at fagskolene ikke alltid har tid til å styrebehandle en akuttsituasjon, og at skolens administrasjon derfor bør få fullmakt til å fatte vedtak om bortvisning, slik at sanksjonen kan tre i kraft umiddelbart. Tilsvarende regler står i universitets- og høyskoleloven § 10-1 bokstav b. Departementet støtter innspillet, men fordi forslaget ikke var med i høringsrunden, kan ikke en slik fullmakt lovfestes i denne omgang.

En student som opptrer grovt forstyrrende i en undervisningssituasjon vil uansett kunne vises bort fra timen. Et slikt enkeltstående pålegg om å forlate timen, vil være lite inngripende overfor studenten, og det vil her ikke være snakk om bortvisning i lovens forstand.

Utestenging

Departementet foreslår at hvis en student etter skriftlig advarsel fra fagskolen fortsatt ikke respekterer bortvisning som omtalt i dette lovforslagets første ledd, kan styret eller fagskolens klagenemnd utestenge ham eller henne fra utdanningen i inntil ett år.

Departementet foreslår videre en adgang til å sanksjonere tilfeller der en student grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i undervisning eller i praksisstudier, eller som gjør seg skyldig i grovt usømmelig opptreden overfor disse eller grove brudd på taushetsplikt. Studenten kan ved slike tilfeller utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier og fratas retten til å gå opp til eksamen i disse utdanningene ved fagskolen i inntil tre år etter vedtak av styret eller fagskolens klagenemnd. Det er ikke et krav ved utstenging etter bestemmelsens annet ledd at studenten først må bli bortvist og få skriftlig advarsel i forkant av sak om utestengning, da det etter annet ledd dreier seg om så grove forhold at vedkommende fullstendig utestenges fra utdanningen i inntil tre år. Studenten skal likevel bli informert av fagskolen om at det er opprettet sak om utestenging. Studenten har rett til å uttale seg før vedtaket fattes. Dette følger av at utestenging er et enkeltvedtak og skal behandles etter forvaltningslovens regler.

Det er opp til styret eller fagskolens klagenemnd å vurdere hva som er «grovt klanderverdig» og om det er skapt «fare for liv eller helse» for de nevnte gruppene mennesker, jf. forslaget annet ledd. Det er også opp til styret eller fagskolens klagenemnd å vurdere hva som er «grove brudd på taushetsplikt» eller «grovt usømmelig opptreden». Styret eller fagskolens klagenemnd er ikke pålagt å utestenge studenten selv om vilkårene for utestenging er oppfylt. Departementet vil påpeke viktigheten av samsvar mellom handling og reaksjon, herunder at styret eller fagskolens klagenemnd er forpliktet til å foreta individuelle vurderinger av hvert tilfelle og fatte vedtak med et innhold som proporsjonalt svarer til forholdene som ligger til grunn for utestengingen. Tidsrommet for utestenging må tilpasses handlingens grovhet. Det er ikke krav om gjentatte forhold eller at det er gitt skriftlig advarsel for å kunne fatte vedtak om utestenging for inntil tre år. Styret eller fagskolens klagenemnd skal ta tilbørlig hensyn til om det gjelder et enkeltstående forhold

som kan skyldes spesielle omstendigheter, eller om det gjelder graverende opptreden som avspeiler alvorlig svikt i dømmekraft eller ansvarfølelse.

Departementet mener at det bør være en tidsbegrensning på utestengingen etter bestemmelsens annet ledd på inntil tre år, slik tilfellet er i universitets- og høyskoleloven § 4-8 annet ledd.

Departementet foreslår videre at en student som har fuskert, kan utestenges fra fagskolen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved fagskolen i inntil ett år. Dette gjelder ved vedtak fattet av styret eller den lokale klagenemnda. Denne sanksjonen kan være i tillegg til annulleringen av eksamen, jf. lovforslaget § 9 første ledd bokstav b.

Departementet foreslår også at medvirkning til fusk ved eksamen skal kunne føre til utestenging. Ved oppgaveinnleveringer kan det være tillatt for studentene å samarbeide, mens ved andre innleveringer kan det være forutsatt at studenten løser oppgaven alene. Departementet legger til grunn at fagskolen må gi tydelig informasjon om hvorvidt det er tillatt å samarbeide eller ikke, ved innlevering av en oppgave. Det vil være mindre aktuelt å benytte en bestemmelse om medvirkning til fusk der studentene har fått lov til å samarbeide. En bestemmelse om medvirkning til fusk vil videre være aktuell i tilfeller der en student ved avleggelsen av en eksamen gir seg ut for å være en annen student, for eksempel ved å logge seg på PC med en annen students brukeridentitet under avleggelse av eksamen. Departementet antar at denne problemstillingen kan bli mer aktuell når flere eksamener er nettbaserte. Det kommer neppe til å bli mange av disse sakene, men departementet mener det er viktig å ha en hjemmel til å sanksjonere i denne typen saker når de dukker opp. Departementet foreslår at det skal være et krav om at det må foreligge forsett for at det skal kunne fattes vedtak om utestenging på grunnlag av medvirkning til fusk.

Departementet foreslår at slike enkeltvedtak i første instans må fattes av styret eller en lokal klagenemnd oppnevnt av styret. Dette er etter modell fra universitets- og høyskoleloven. Flere fagskoler kan velge å gå sammen om å opprette en klagenemnd som er felles for fagskolene. Departementet foreslår videre at slike vedtak kan påklages til et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, se nærmere i forslaget i kapittel 3.7.

Når det gjelder Justis- og beredskapsdepartementets innspill, viser Kunnskapsdepartementet til at bortvisning og utestenging særlig har et opprettende og forebyggende formål. Utestenging har også et straffelignende formål i de tilfeller stu-

denten har fusket i forbindelse med eksamen. I Gulating lagmannsrett LG-2014-028536 uttalte retten at «avgjørelse om annullering og utestenging er enkeltvedtak i forvaltningsrettslig forstand, men utgjør ikke «straff» etter Grunnloven § 96 eller annen norsk intern lov.» Lagmannsretten reiste spørsmål om annullering og utestenging i forbindelse med fusk, skal anses som straff i forhold til EMK, men retten fant ikke grunn til å konkludere med hensyn til EMK. I NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring*, side 43, konstaterer utvalget at hjemler for disiplinærreaksjoner for blant annet studenter faller utenfor sanksjonsbegrepet i Rådsrekommendasjon Rec (1991) fra Europarådets Ministerkomité. Utvalget bemerker at «det gjør seg særlige hensyn gjeldende for disiplinærreaksjoner, og det er derfor lite naturlig å behandle disse i en utredning om generelle sanksjonsspørsmål». Inge Unneberg har i *Eksamensfusk ved universiteter og høyskoler* i Lov og Rett 2012 nr. 8 pkt. 2.3 konkludert med at disiplinærreaksjoner i form av annullering og utestenging etter universitets- og høyskoleloven ikke kan regnes som «straff» i EMK-forstand, selv om særlig utestenging, men også annullering, har et visst straffepreg. Departementet slutter seg til utvalgets og Unnebergs vurderinger, som også vil gjelde på fagskoleområdet.

I Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.) har Justis- og beredskapsdepartementet foreslått nye bestemmelser om forvaltningssanksjoner i forvaltningsloven, herunder forslag til § 45 om administrative rettighetstap. Det følger av lovproposisjonen punkt 14.5.1 om begrepet «administrativt rettighetstap» og forholdet til EMK:

«Med «administrativt rettighetstap» sikter departementet til vedtak som kan fastsettes av et forvaltningsorgan om å trekke tilbake eller begrense en offentlig tillatelse, når dette skjer på grunn av en lovovertrедelse, og forutsatt at dette utgjør straff etter EMK. [...]

Et grunnleggende skille må trekkes mellom administrativt rettighetstap som administrativ sanksjon på den ene siden og tilbakekall av offentlige tillatelser som ikke har karakter av sanksjon på den andre siden. Etter departementets opplegg vil straffebegrepet i EMK være avgjørende for grensedragningen. Det vises til gjennomgåelsen av gjeldende rett i punkt 14.2.2. På dette punktet trekker departementet noe snevrere grenser for begrepet «administrativt rettighetstap» enn det utvalget la opp til, se NOU 2003: 15 punkt 11.3.3.1 note 33. Departementet vil understreke at det finnes

en rekke vedtak om å kalle tilbake offentlige tillatelser som ikke utgjør straff etter EMK, og som dermed ikke vil være administrative sanksjoner. Det gjelder selv om tilbaketrekkingen er foranlediget av at det har skjedd lovbrudd.»

Etter Kunnskapsdepartementets vurdering vil ikke forslaget i forvaltningsloven § 45 om administrativt rettighetstap komme til anvendelse i tilfeller der fagskolen fatter vedtak om annullering, bortvisning eller utestenging etter fagskoleloven, fordi departementet legger til grunn at disse reaksjonene ikke omfattes av EMKs straffebegrep. Departementet mener imidlertid at reaksjonene er så inngripende for den enkelte student at det er nødvendig med en tydelig hjemmel i lov, og foreslår at det lovfestes en bestemmelse om dette som tilsvarer bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven.

Etter en vurdering av høringsinstansenes innspill til forslaget om dekning av kostnader til advokat i bortvisnings- og utestengingssaker, finner departementet det ikke hensiktsmessig å gå videre med dette forslaget. Departementet viser til at fagskoler har vesentlig svakere økonomisk bæreevne enn universiteter og høyskoler. I mange tilfeller vil dessuten studentene kunne kvalifiseres til å få fri rettshjelp.

Det vises til lovforslaget § 10.

3.5 Vurdering av skikkethet

3.5.1 Gjeldende rett

I fagskoleloven er det ingen bestemmelser om vurdering av skikkethet av studenter ved fagskoleutdanninger. I universitets- og høyskoleloven § 4-10 er det bestemmelser om vurdering av skikkethet av studenter innenfor enkelte studier i høyere utdanning.

Vurdering av skikkethet foregår gjennom hele studiet og inngår i en helhetsvurdering av studentens faglige og personlige forutsetninger for å kunne fungere i et bestemt yrke. Det følger av forskrift 30. juni 2006 nr. 859 om skikkethetsvurdering i høyere utdanning (skikkethetsforskriften) at en student ikke er skikket for yrket dersom han eller hun utgjør en mulig fare for liv, fysisk og psykisk helse, rettigheter og sikkerhet for barnehagebarn, elever, pasienter, klienter og brukere. Som hovedregel vil forhold som vurderes knytte seg til selve utdanningssituasjonen, men en kan også tenke seg at forhold eller hendelser som har skjedd utenfor utdanningssituasjonen, kan bli tillagt vekt. Dersom en student ikke er skikket for yrket, kan han eller hun utestenges fra studiet i en bestemt periode.

Det er fastsatt i forskriften at lærerutdanninger og bestemte helse- og sosialfaglige utdanninger er omfattet av ordningen med skikkethetsvurdering. Hvilke kriterier skikkethetsvurderingen skal bygges på og saksbehandlingsregler, er også fastsatt i skikkethetsforskriften.

3.5.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet at studenter ved enkelte fagskoleutdanninger skal omfattes av vurdering av skikkethet. Et vedtak om at en student ikke er skikket, er et inngripende vedtak. Departementet foreslo derfor at det skal være styret eller en lokal klagenemnd som fatter vedtak i første instans. Vedtak om vurdering av skikkethet skal kunne påklages til den nasjonale klagenemnda for fagskoleutdanning.

Departementet foreslo en hjemmel i lov slik at departementet i forskrift kan utarbeide saksbehandlingsregler og kriterier for vurdering av skikkethet av studenter ved enkelte fagskoleutdanninger. Det må fremgå hvilke utdanninger som skal omfattes. Departementet viste til at dersom en fagskole skal utestenge en student fordi vedkommende er vurdert som ikke skikket for utdanningen, er dette et så inngripende tiltak overfor studenten at det må ha hjemmel i lov.

3.5.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstanser støtter forslaget om vurdering av skikkethet av studenter ved fagskoleutdanninger.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) mener at bestemmelser om skikkethet bør gjelde alle fagskoleutdanningene. *Fagforbundet* støtter ikke forslaget og mener at bestemmelser om skikkethet er problematisk i fagskolestudier. Både LO og Fagforbundet viser til at studenter ved fagskoler ofte står i jobb samtidig som de studerer, tar videreutdanning og er skikket i jobbene sine. Dersom det er forhold rundt deres arbeidsutførelse som tyder på at de ikke er skikket, er dette arbeidsleders oppgave å ta tak i. Fagforbundet uttaler videre at skikkethetsvurdering vil være vanskelig å praktisere ut fra at mange studier er nett- eller samlingsbasert og fra seks måneder til to års varighet. I tillegg kommer krav om politiattest for utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige. I slike utdanninger er det særlige regler om politiattest. Dette mener Fagforbundet er en type skikkethets-sikring.

Skolenes landsforbund påpeker at det må tydeligere fremgå i forskriften at kravet om skikkethet

ikke skal gjelde alle fagskoleutdanninger. Ordningen med vurdering av skikkethet skal primært hindre at studenter som er uskikket for å jobbe med barn, elever eller pasienter, får mulighet til det.

Universitets- og høyskolerådet (UHR) uttaler følgende om vurdering av skikkethet:

«UHR vil påpeke at arbeidet med skikkethetsvurderinger er omfattende og komplekse. Det vil være uheldig hvis det utvikles en annen praksis for vurdering av skikkethet i fagskoleutdanningene, og UHR anmoder derfor departementet om å etablere ordninger som sikrer lik praksis på tvers av sektorene, herunder felles klagenemnd og felles arenaer for informasjons- og erfaringsutveksling.»

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) mener at det bør vurderes nærmere om det er hensiktsmessig med en generell forskriftshjemmel som gir departementet kompetanse til å fastsette krav til skikkethet for et yrke som krever fagskoleopp-læring. JD viser til at et vedtak om manglende skikkethet har vesentlig betydning for den det gjelder, og regelverket bør utformes så klart som mulig. En generell forskriftshjemmel kan gi opphav til en del tvilsomme tolkningsspørsmål, som blant annet spørsmål om hvilke deler av en vurdering av skikkethet som skal kunne etterprøves av domstolene, og i hvilken grad rekkevidden av domstolskontrollen kan reguleres i forskrift.

3.5.4 Departementets vurdering

Departementet mener at vurdering av skikkethet av fagskolestudenter kan bidra til å hindre at det blir uteksaminert studenter som skal arbeide i yrker som retter seg mot pasienter, barn og elever, og som er uskikket for yrket, til tross for at de tilfredsstiller de faglige kravene i utdanningen. Formålet med vurdering av skikkethet er å sikre rettigheter og sikkerhet for pasienter, barn, elever og andre sårbare grupper.

Departementet mener i likhet med flere av høringsinstansene at vurdering av skikkethet ikke bør gjelde for alle fagskoleutdanninger, men kun for utdanninger der studentene kommer i kontakt med sårbare grupper. Departementet mener imidlertid det ikke bør fastsettes i loven hvilke utdanninger dette er. Det etableres stadig nye utdanningstilbud, og det er derfor mer hensiktsmessig å ha slik regulering i forskrift. Departementet mener også at det er viktig at hvilke utdanninger som skal omfattes av vurdering av skikkethet, må fastsettes i

samråd med fagskolesektoren. Dette er tilsvarende ordningen i universitets- og høyskoleloven.

Når det gjelder innspillet til Justis- og beredskapsdepartementet, mener departementet at det er tilstrekkelig at lovbestemmelsen suppleres med en forskrift som tydelig angir vurderingskriterier og saksbehandlingsregler ved vurderinger etter modell fra skikkethetsforskriften for høyere utdanning. Departementet er enig i innspillet fra UHR om at det er viktig å sikre lik praksis på tvers av sektorene. I utarbeidelsen av forskriftsbestemmelsene vil det derfor være naturlig å se på reglene om skikkethetsvurdering i høyere utdanning, jf. universitets- og høyskoleloven § 4-10 og skikkethetsforskriften.

Når det gjelder forholdet til autorisasjonsordninger for helsepersonell, står det i § 53 første ledd i lov om helsepersonell 2. juli 1999 nr. 64: «Departementet kan i forskrift pålegge den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar å gi autorisasjon for utdanninger der det ikke kreves praktisk tjeneste (turnustjeneste), jf. § 48 andre ledd bokstav b.» Kunnskapsdepartementet legger til grunn at dette også retter seg mot fagskoler.

Det vises til lovforslaget § 11.

3.6 Politiattest

3.6.1 Gjeldende rett

I fagskoleloven er det ingen bestemmelser om krav til politiattest for studenter ved fagskoleutdanninger, og fagskoler kan ikke kreve politiattester av fagskolestudenter. Til sammenligning gir universitets- og høyskoleloven § 4-9 bestemmelser om krav til politiattest for enkelte utdanninger.

3.6.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å stille samme krav til vandel for studenter i fagskoleutdanninger som det stilles til studenter i høyere utdanning og utøvere av yrket ellers, der studenter i løpet av utdanningen kommer i kontakt med sårbare grupper. Departementet viste til at det er hensiktsmessig å se hen til bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven § 4-9 om krav til politiattest.

Departementet foreslo at krav til politiattest skal gjelde for utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring. Fremleggelse av politiattest skal gjøres etter politiregisterloven § 39 første ledd og skal primært fremlegges ved opptak, eventuelt underveis i utdanningen.

3.6.3 Høringsinstansenes syn

Det er bred støtte til forslaget om politiattest. Flere høringsinstanser støtter ikke forslaget om at institusjonen skal dekke utgifter til advokatbistand dersom en student på grunn av manglende politiattest utestenges fra klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Virke mener det er fornuftig å legge seg på samme aktsomhetsnivå i fagskoleutdanninger som i utdanninger ved høyskoler og universiteter.

Troms fylkeskommune støtter muligheten for å kreve politiattest ved opptak til enkelte studier, men påpeker at det bør presiseres i forskriften at det ikke er et generelt krav, men at det kun gjelder for enkelte utdanninger.

Justis- og beredskapsdepartementet ber om at det foretas en nærmere vurdering av hvor mange politiattester som vil måtte utstedes per år, og forutsetter at politiet blir kompensert for kostnader forslaget medfører.

3.6.4 Departementets vurdering

Dersom en fagskole skal innhente politiattest, er det etter politiregisterloven nødvendig med hjemmel i lov eller forskrift.

Som Troms fylkeskommune påpeker, gjelder kravet til politiattest kun for utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring. Departementet legger til grunn at i utdanningene der en student kan komme i kontakt med utviklingshemmede eller andre sårbare grupper, vil vedkommende også kunne komme i kontakt med mindreårige. Opptak til slik utdanning vil da bli omfattet av kravet om barneomsorgsattest, jf. politiregisterloven § 37 første ledd nr. 4 jf. § 39.

Kriteriene for utestenging fra studier eller praksisundervisning knyttes til fremleggelse av politiattest. En politiattest vil gi et utgangspunkt når en søker eller student med merknader på politiattesten skal vurderes. Tilsvarende som i universitets- og høyskoleloven § 4-9 skal politiattesten inneholde opplysninger om hvorvidt studenten er siktet, tiltalt eller dømt for straffbare forhold som er omtalt i politiregisterloven § 39.

Det er den enkelte fagskole som må vurdere om utdanningene de tilbyr, omfattes av definisjonen i forslagets første ledd, slik at det skal fremlegges politiattest, primært ved opptak. Imidlertid er det viktig å huske på at krav om politiattest er et inngripende tiltak ovenfor den enkelte. Det må derfor ikke stilles krav om politiattest i utdanninger hvor dette er åpenbart unødvendig, for eksempel

fordi studenten kun er i meget begrenset kontakt med mindreårige i løpet av utdanningen.

Alle studenter vil måtte levere politiattest for utdanninger der det etter institusjonens vurdering er krav om det. Dette gir likebehandling av studentene ved utdanningen, og mistenkeliggjøring av enkeltpersoner unngås. Departementet foreslår videre at den enkelte student selv må fremlegge politiattest. Konsekvensen av å la være å fremlegge politiattest vil være at studenten ikke får opptak eller ikke får delta i praksis- eller klinisk undervisning.

Forutsigbarhet for studentene må ivaretas i utdanninger som krever fremleggelse av politiattest. Informasjon om eventuelt krav til politiattest bør derfor komme tydelig frem i forbindelse med opptak. Det vil være opp til den enkelte fagskole å vurdere hvordan de vil gi informasjon til studentene om utdanningene og om et eventuelt krav om politiattest.

En student som blir nektet å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring, vil i realiteten ikke ha mulighet til å fullføre denne delen av utdanningen ved å skifte institusjon. De samme reglene vil gjelde for tilsvarende utdanninger ved andre institusjoner, og studentene må, dersom de skifter lærested, framlegge politiattest på nytt før de kan ta del i denne delen av utdanningen. Bestemmelsen innebærer at personer med anmerkninger på politiattesten, kan være utelukket fra praksisopplæring og klinisk undervisning på livstid, fordi enkelte lovbrudd aldri vil bli slettet. Anmerkning på politiattesten fører imidlertid ikke automatisk til tap av rett til å delta i praksisopplæring og klinisk undervisning ettersom styret selv skal vurdere dette i hvert enkelt tilfelle.

Det er styret eller institusjonens klagenemnd som avgjør, etter uttalelse fra institusjonen, om studenten skal nektes å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Vedtaket kan påklages til et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, jf. kapittel 3.7 om opprettelse av en slik klagenemnd.

Departementet foreslår at det lovfestes en hjemmel til at departementet i forskrift kan fastsette nærmere regler om saksbehandlingen ved utestenging, samt behandlingen av en eventuell klage til den nasjonale klagenemnda for fagskoleutdanning. Det vil her være hensiktsmessig å se hen til forskrift om opptak til høyere utdanning (opptaksforskriften) kapittel 6 om politiattest, samt tilhørende rundskriv F-03-14, kapittel 6 om politiattest.

Forslaget vil omfatte om lag 2 800 fagskolestudenter som vil kunne komme i kontakt med barn,

unge og pasientgrupper. Anslagsvis vil det bli rundt 1 500 studenter som skal ha politiattest hvert studieår.

Når det gjelder forslaget om at fagskolene skal dekke eventuelle utgifter studenten har til advokatbistand, går departementet ikke videre med dette forslaget på bakgrunn av høringsinstansenes innspill.

Det vises til lovforslaget § 12.

3.7 Lokal klagenemnd og nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning

3.7.1 Gjeldende rett

Etter fagskoleloven § 7 skal fagskolen ha en særskilt klagenemnd som behandler klager på enkeltvedtak fattet av fagskolen. I bestemmelsens tredje ledd står det: «En særskilt klagenemnd skal ha minst 3 medlemmer.» Det skal også være en studentrepresentant i klageinstansen. Studentene skal selv oppnevne et medlem med personlig vara til klagenemnda, jf. fagskoletilsynsforskriften § 3-1 første ledd bokstav g.

I dag har vi ikke et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning. Innenfor høyere utdanning har vi Felles klagenemnd, som behandler klager over enkeltvedtak vedrørende annullering av eksamen, klager over utestenging og bortvisning, utestenging grunnet straffbare forhold (politiattest) og utestenging etter skikkethetsvurdering. Felles klagenemnd fatter endelige vedtak. Avgjørelsene vil være retningsgivende for vurderingene som klagenemndene ved hver enkelt utdanningsinstitusjon gjør i tilsvarende saker.

3.7.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet viste departementet til at det er behov for å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, som kan behandle klager fra studentene på vedtak fattet av fagskolens styre eller lokale klagenemnd. Departementet foreslo videre å fastsette nærmere regler om lokal klagenemnd ved fagskolene etter modell fra universitets- og høyskoleloven § 5-1.

3.7.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene støtter forslaget om å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskolestudenter.

Sør-Trøndelag Fylkeskommune og Trondheim fagskole peker på at det er uklart hvilken myndighet som er henholdsvis «førsteinstans», «klage-

instans» og «klagenemnd». De viser til at det i de aller fleste sakene i fylkeskommunale fagskoler er skolens administrasjon, og i enkelte tilfeller styret som avgjør saker som førsteinstans. En klagenemnds oppgave er å være klageinstans. Dersom denne skal være førsteinstans, blir det imidlertid en uheldig sammenblanding av roller. I tilfeller hvor den nasjonale klagenemnda skal behandle klager, bør skolens administrasjon eller styre fatte vedtak i første instans. Den særskilte klagenemnda vil da ikke kobles på. Sør-Trøndelag fylkeskommune mener det er utfordrende at representanter fra fylkeskommunen eller styret ikke kan være medlem i klagenemnda ettersom de ofte er de eneste som har kompetanse på fagskolefeltet i fylket. Sør-Trøndelag Fylkeskommune er skeptisk til at studentrepresentanter skal sitte i en særskilt klagenemnd og behandle medstudenters faglige vurderinger. Dette bør gjøres av fagpersoner.

Nord-Trøndelag fylkeskommune ved fagskolestyret og Fylkesrådet i Nord-Trøndelag mener at når det gjelder klagenemnd ved fylkeskommunale fagskoler, bør dette knyttes til det eksisterende fylkeskommunale klageregimet, som har sin legitimitet i kommuneloven og forvaltningsloven. Dette kan i fagskolesammenheng tilpasses fagskolelovens krav om studentrepresentasjon.

Treider fagskoler skriver at fagskolenes administrasjon ikke bør fratas muligheten til å fatte vedtak om bortvisning. Dersom et slikt vedtak fattes av administrasjonen, vil det være naturlig at dette etterprøves av eksempelvis et nasjonalt klageorgan.

Universitets- og høyskolerådet (UHR) påpeker at den felles klagenemnda skal behandle tilsvarende saker som Felles klagenemnd for universiteter og høyskoler og uttaler:

«Saker som dreier seg om bortvisning og utestenging er omfattende og til tider komplekse, og UHR mener det vil være en uheldig utvikling dersom vurderingene som gjøres i de to klagenemndene skiller seg fra hverandre, slik at praksis i uh-sektoren og for fagskoleutdanningene blir ulike. (...) UHR anser det som mest forsvarlig og effektivt å samle kompetanse og behandling av slike saker i én klagenemnd. UHR vil derfor be Kunnskapsdepartementet vurdere om Felles klagenemnd for universiteter og høyskoler bør utvides til å bli Felles klagenemnd for universiteter, høyskoler og fagskoler.»

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL) støtter ikke forslaget om et felles nasjonalt klage-

organ for fagskolestudenter. NFFL foreslår at Nasjonalt Fagskoleråd får i mandat å utarbeide nasjonale retningslinjer for å sikre likebehandling i alvorlige saker med bortvisning og/eller utestenging, samt for klagesaker.

Hordaland fylkeskommune mener det er et motstridende prinsipp at styremedlemmer for institusjonen ikke kan være medlem av den lokale klagenemnda når styret selv kan behandle slike saker. Hordaland fylkeskommune skriver videre:

«Krava til samansetning av medlemmer i den særskilte klagenemnda er betrakteleg meir kostnadskrevjande i lovforslaget enn dagens ordning for særskilt klagenemnd for fagskulestyra. På bakgrunn av dette vil det vere noko meir kostnadsinnsparande at styret handsamar desse sakene sjølv. Av di dei offentlege fagskulane ofte har låge økonomiske rammer, kan det fort bli ei slik praktisering av lovverket, og krava til samansetning av den særskilte klagenemnda vert gjerne overflødig. Departementet bør gjere ei vurdering av om det er ønskjeleg at klagesaker og saker om disiplinære sanksjonar skal handsamast av styret eller ei særskilt klagenemnd, eventuelt letta på krava til samansetning av den særskilte klagenemnda jf. avsnitt over.»

Organisasjon for norske fagskolestudenter (ONF) støtter departementets forslag, men vil bemerke utfordringene med at kravet til at studentrepresentanten skal være student i hele oppnevningssperioden ettersom fagskoleutdanning er langt kortere enn mange utdanningsløp i universitets- og høyskolesektoren. ONF viser til at det nesten er umulig å følge kravet og samtidig sørge for personer med rett og god kompetanse til vervene. ONF foreslår en presisering der det kommer frem at personen som representerer studentene, skal være student ved oppnevning, men ikke trenger å være det for hele perioden.

Rådet for de offentlige fagskolene og Troms fylkeskommune spiller inn at det innenfor enkelte fagområder kunne vært en idé å opprette felles klagenemnder for å ivareta likebehandlingsprinsippet.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) gjør oppmerksom på at det i sektoren er noe usikkerhet rundt hvordan klager behandles. NOKUT mener det derfor er viktig at forarbeidene til loven og loven blir så klar i ordlyden at skolene forstår at den som har fattet vedtaket i første instans, gjør den første vurderingen, og at denne kan omgjøre vedtaket til gunst for klager jf. forvaltningsloven § 33 andre ledd.

Felles studieadministrativt tjenestесenter (FSAT) skriver at FSAT har sekretariatsfunksjon for felles klagenemnd for høyere utdanning og har med årene opparbeidet god juridisk kompetanse på dette området. FSAT foreslår på den bakgrunnen at sekretariat for en lignende klagenemnd for fagskolestudenter også blir lagt til FSAT. Det vil være en god arena for erfaringsdeling og -utveksling mellom sekretariatene. Alle partene kan ha nytte av dette i og med at departementets endringsforslag til fagskoleloven vil medføre at lovverkene blir mer i samsvar med hverandre.

3.7.4 Departementets vurdering

Departementet mener det er behov for å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning. Departementet legger til grunn at en særskilt behandling i et nasjonalt klageorgan vil sikre nasjonal likebehandling og ivareta rettssikkerheten til fagskolestudentene på en god måte. Departementet oppretter klagenemnda og fastsetter nærmere regler om oppgaver og organisering i forskrift.

Når det gjelder UHRs forslag om å samle kompetanse og behandling av denne typen saker fra fagskoler, universiteter og høyskoler i én klagenemnd, Felles klagenemnd for universiteter og høyskoler, er departementet av den oppfatning at Felles klagenemnd allerede er pålagt mange oppgaver. Videre mener departementet at nemnda ikke har kapasitet til å påta seg ytterligere saker fra fagskolesektoren. En felles klagenemnd for fagskoleutdanning og høyere utdanning vil også innebære at nemndas sammensetning må endres vesentlig, med student- og ansatterepresentanter fra begge sektorene. Nemnda kan dermed bli uhensiktsmessig stor.

Det er videre behov for å fastsette regler om lokal klagenemnd ved fagskolene ettersom nemnda skal behandle klager over enkeltvedtak fattet på fagskolen. For enkelte vedtak av særlig inngripende karakter, som bortvisning, utestenging og annullering, følger det av lovforslaget at styret eller en lokal klagenemnd skal være førsteinstans. Departementet mener at nærmere reguleringer om en lokal klagenemnd vil styrke klagenemndas

kompetanse, og dermed også studentenes rettsikkerhet. Departementet fremhever at flere fagskoler kan velge å gå sammen om å opprette en klagenemnd som er felles for flere fagskoler.

Departementet støtter innspillet om at det i noen tilfeller kan bli vanskelig å få kvalifiserte personer i den lokale klagenemnda. Departementet foreslår derfor å ta bort forslaget i tredje ledd om at representanter for eier eller medlem av institusjonens styre ikke kan være medlem av klagenemnda. Departementet mener imidlertid at det ikke er hensiktsmessig med en klageordning tilsvarende ordningen innenfor videregående opplæring, hvor Fylkestinget er klageinstans, ettersom dette ikke vil omfatte de private fagskolene. Kravet om studentrepresentasjonen i den lokale klagenemnda opprettholdes fordi det, etter departementets syn, er med på å ivareta studentenes rettsikkerhet.

I behandling av vedtak i saker om utestenging, bortvisning og annullering av eksamen, foreslår departementet at styret selv eller den lokale klagenemnda skal behandle disse sakene som førsteinstans. Det vil si at styret ikke kan delegerer bort myndigheten til fagskolens administrasjon. Det er den nasjonale klagenemnda for fagskoleutdanning som blir klageinstans i slike saker. Behandling av alle andre saker fattes av fagskolens administrasjon eller styre som førsteinstans. Den lokale klagenemnda er klageinstans for vedtak som fattes av fagskolens administrasjon. Den nasjonale klagenemnda blir klageinstans for vedtak fattet av den lokale klagenemnda eller fagskolens styre.

Departementet foreslår en tilsvarende bestemmelse som i universitets- og høyskoleloven § 9-1 annet ledd for å vise styrets myndighet til å delegerer, se kapittel 5.2.4 og § 3 tredje ledd.

Departementet støtter forslaget fra Felles studieadministrativt tjenestесenter (FSAT) om at de kan være sekretariat for den nasjonale klagenemnda for fagskolestudenter. Departementet er enig i at det vil kunne være en god arena for erfaringsdeling og -utveksling mellom sekretariatene og bidra til en enhetlig saksbehandling av tilsvarende saker i forkant av nemndsbehandlingen.

Det vises til lovforslaget § 13.

4 Godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning

4.1 Gjeldende rett

For de som kommer til Norge med utenlandsk fagskoleutdanning, finnes det i dag ingen nasjonal ordning for å få utdanningen godkjent i Norge. Det finnes heller ingen godkjenningsordning for utenlandsk fag- og yrkesopplæring, men det er foreslått i Prop. 72 L (2015–2016) Endringer i opplæringslova (friare skoleval over fylkesgrenser, praksisbrevordning m.m.) at NOKUT får delegert ansvaret for dette. Innenfor høyere utdanning har NOKUT allerede ansvaret for å foreta generell godkjenning av utdanninger fra utenlandske høyere utdanningsinstitusjoner, jf. universitets- og høyskoleloven § 3-4.

4.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning og å gi NOKUT ansvaret for ordningen. Departementet viste til at NOKUT har god kjennskap til norsk fagskoleutdanning fordi NOKUT godkjenner og fører tilsyn med fagskoleutdanning i Norge. Videre har NOKUT opparbeidet seg god kompetanse på vurdering av utenlandsk utdanning og verifisering av utenlandske utdanningsdokumenter fordi organet har ansvar for generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning.

Den foreslåtte lovbestemmelsen innebærer at NOKUT fatter enkeltvedtak om en utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, skal gis generell godkjenning slik at utdanningen i nivå og omfang godkjennes som sidestilt med godkjent fagskoleutdanning. Forslaget omfatter ikke faglig godkjenning, slik det er foreslått på fag- og yrkesopplæringen. Det at utdanningene «i nivå og omfang» godkjennes som likestilt med godkjent fagskoleutdanning, innebærer at det ikke kan gis godkjenning for et større eller mindre omfang enn det loven fastsetter for norsk fagskoleutdanning, det vil si fra et halvt til to år. For utdanning i land som har henvist til sine nasjonale kvalifikasjonsrammeverk til Det europeiske kvalifikasjonsram-

meverket for livslang læring (EQF), vil henvisning til EQF-nivå 5 være en indikasjon på tilfredsstillende nivå.

4.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget støttes av alle høringsinstanser som har kommentert forslaget. *Byggenæringens Landsforening* viser til at det vil gi norske arbeidsgivere bedre informasjon om kvalifikasjonene til den enkelte person. Dette vil bidra til at den enkelte får nytte av kvalifikasjonene sine i arbeidslivet og i det norske samfunnet for øvrig.

Rådet for offentlige fagskoler er noe skeptiske til hva som ligger i begrepet «generell godkjenning», og ber departementet om å utdype dette.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) støtter forslaget om å opprette en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning og mener det er hensiktsmessig at en slik ordning legges til NOKUT. De viser til at det er utfordringer knyttet til godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning og uttaler følgende:

«I de fleste land er systemet for høyere utdanning forholdsvis adskilt fra annen type utdanning eller opplæring, og både struktur og innhold er ofte regulert av nasjonale myndigheter ved lov eller forskrift. Det er satt klare standarder til institusjonene som tilbyr høyere utdanning og det er ofte regelverk som gir adgang for nasjonale myndigheter å utføre periodisk tilsyn. På denne bakgrunn er det derfor mulig for NOKUT å foreta en juridisk bindende avgjørelse om søknad om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning. Lovhjemmelen i universitets- og høyskoleloven § 3-4 som pålegger NOKUT å vurdere utdanningens nivå og omfang er således realiserbart. Det kan i denne forbindelse imidlertid påpekes at svært få land fatter juridisk bindende vedtak ved godkjenning av utenlandsk høyere utdanning. Det er andre utfordringer ved godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning. Fagskoleutdanning er organisert og strukturert svært forskjellig i

ulike land. Ved godkjenning, vil det kreve mye ressurser å finne tilstrekkelig informasjon om nivå og omfang av slike utdanninger og sørge for at informasjonen er sannferdig og korrekt. Det vil også være vanskelig å undersøke akkrediteringsstatus og programakkreditering i land hvor det ikke er krav om akkreditering eller hvor det ikke finnes lovverk som regulerer dette. Spesielt vil dette gjelde for fagskoleutdanning som er tatt ved private læresteder. I tillegg er det stor variasjon i hvordan land vurderer sine egne fagskoleutdanninger; noen kan være plassert på videregående nivå (EQF 4) eller postsekundært/tertiært nivå (EQF 5).

På bakgrunn av at fagskoleutdanning ikke er like regulert av myndighetene som høyere utdanning, er NOKUT av den oppfatning at det kan foreligge risiko ved å foreta en vurdering av fagskoleutdanning som resulterer i et enkeltvedtak. Dersom det blir påkrevet å fatte enkeltvedtak for utenlandsk fagskoleutdanning vil det ifølge NOKUT antakelig føre til at mange søknader avslås, da det i mange tilfeller vil være vanskelig å få verifisert utdanningsdokumentene. I tillegg vil kriteriene som legges til grunn for enkeltvedtak føre til en urimelig lang saksbehandlingstid. Dette er ikke i samfunnets interesse.»

NOKUT skriver at de har hatt nær dialog med det svenske ENIC-NARIC kontoret, som har ansvaret for godkjenning av utenlandsk utdanning i Sverige. NOKUT opplyser at svenske myndigheter ikke fatter enkeltvedtak, men gir et «utlåtande». Dette dokumentet er veiledende, men ikke juridisk bindende. Ut fra svenskenes erfaringer etter fire år med godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning, anbefaler de at NOKUT gir en generell uttalelse og fraråder å fatte enkeltvedtak. NOKUT viser til at formålet med en ordning med godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning er å bedre integreringen av innvandrere og sikre at de får stilling og lønn ut fra sine kvalifikasjoner. Videre skal en godkjenning gi arbeidsgivere informasjon og et vurderingsgrunnlag ved ansettelse av personer som har utenlandsk fagskoleutdanning. NOKUT skriver videre:

«NOKUT er av den oppfatning at en rådgivende uttalelse langt bedre vil dekke dette behovet, fremfor et enkeltvedtak. I uttalelsen kan det gis informasjon om den utenlandske fagskoleutdanningen; det være seg navn på utdanningen/kvalifikasjonen, lengde på utdanningen, fagområde/yrkestittel og hva graden

kan sammenlignes med av norsk fagskoleutdanning. Merk at det ikke blir en godkjenning eller en likestilling av grader, men at dokumentet er veiledende. NOKUT mener at et slikt dokument vil være bedre egnet for arbeidsgivere enn et vedtak. Samtidig er NOKUTs vurdering at rådgivende uttalelser vil føre til lavere gjennomsnittlig saksbehandlingstid enn godkjenninger, hvilket er i arbeidslivets og samfunnets interesse.

Vi vil imidlertid presisere at de vil vurdere søknadene etter de samme kriteriene som vi har for høyere utdanning. Det betyr at vi skal foreta en ekthetssjekk (verifisering) og vurdere utdanningen i henhold til akkrediteringsstatus, omfang og nivå. Uttalelsene skal bli kvalitetssikret og gjennomgått. Den eneste forskjellen mellom de to godkjenningsordningene er at den ene resulterer i et enkeltvedtak, mens den andre resulterer i en veiledning.»

4.4 Departementets vurdering

Departementet har merket seg at høringsinstansene støtter forslaget om å etablere en godkjenningsordning for utenlandsk fagskoleutdanning. Mangelen på system for å vurdere utenlandsk fagskoleutdanning gjør integreringen i norsk arbeidsliv vanskelig for mange innvandrere. I tillegg kan det gjøre det vanskelig for dem å få den stillingen de er kvalifisert for og å oppnå riktig lønn. Departementet mener at etablering av en ordning for godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning vil bidra til at den enkelte lettere får arbeid i samsvar med sine kvalifikasjoner og får bedre grunnlag for å skaffe seg nødvendig opplæring for å tilfredsstille norsk arbeidslivs faglige krav. Godkjenningsordningen vil etter departementets vurdering også gjøre det enklere for norske arbeidsgivere å vurdere en fagskoleutdanning. Videre vil ordningen legge bedre til rette for at norske fagskoler kan foreta gode fritaksvurderinger for søkere med fagskoleutdanning fra utlandet, jf. § 1 i forskrift om fagskoleutdanning av 1. august 2013 nr. 942. Departementet presiserer at ordningen er frivillig, slik den også er på høyere utdanningsnivå, og at i mange tilfeller vil personer med utdanning fra utlandet kunne søke arbeid direkte uten å gå via NOKUT.

I dag er kravet for godkjenning av en fagskoleutdanning i Norge at den skal bygge på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Den foreslåtte formuleringen om at ordningen er tenkt å gjelde for «utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet

på tilsvarende nivå», er valgt fordi utdanningssystemene i andre land er svært ulike på dette nivået. Hensikten er at formuleringen skal være romslig nok til å ivareta det store mangfoldet i strukturer og systemer, samtidig som det skal være mulig å gjenkjenne fagskolens nivå og innretning.

Departementet er innforstått med at godkjenning av fagskoleutdanning kan bli krevende etter som det ikke er det samme innarbeidede nettverket av internasjonale godkjenningsinstanser å konsultere for fagskolenivået som det er for høyere utdanning. Ikke minst skyldes det, som NOKUT viser til, at landene har forskjellige prinsipper for nivåinnplassering i nasjonale kvalifikasjonsrammeverk. Departementet presiserer at godkjenningsordningen for utenlandsk fagskoleutdanning er generell og omfatter nivå og omfang, i motsetning til faglig godkjenning, som også omfatter en vurdering av det faglige innholdet i utdanningen.

NOKUT understreker at de for å kunne utstede godkjenning i form av et enkeltvedtak, må være helt sikker på at utdanningspapirene er ekte og at kvalifikasjonen i den utenlandske utdanningen tilsvarer norske kvalifikasjoner på fagskolenivå (NKR-nivå 5). Departementet ser at informasjonsinnhenting og verifisering i denne typen saker vil kunne bli komplisert. Departementet er enig i at det vil være uheldig om en stor andel av søknadene blir avslått, som igjen kan føre til at NOKUT må behandle mange klager på avslag, med den konsekvens at saksbehandlingstiden blir lang. Samtidig er det viktig at godkjenningsordningen er pålitelig ved at NOKUT ikke godkjenner utdanninger som ikke er ekte eller kan verifiseres. NOKUT foreslår en alternativ godkjenningsordning der godkjenningen gis i form av rådgivende uttalelser som ikke er juridisk bindende. Uttalelsene kan inneholde veiledende informasjon om den utenlandske fagskoleutdanningen, herunder utdanningen eller kvalifikasjonen, lengde på utdanningen, fagområde og yrkestittel og hva graden kan sammenlignes med av norsk fagskoleutdanning.

NOKUT viser til at det svenske ENIC-NARIC-kontoret har hatt gode erfaringer med en tilsvarende ordning. Departementet vil imidlertid påpeke at det i Sverige gis kun rådgivende uttalelser ved godkjenning av all utenlandsk utdanning, enten det er tilsvarende videregående nivå, fagskolenivå eller på nivå med høyere utdanning. Det er altså ikke begrunnet i at fagskoleutdanning er særskilt komplisert, slik NOKUT argumenterer for. I Norge finnes det allerede en godt etablert og velfungerende ord-

ning, hvor NOKUT gir generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning i form av enkeltvedtak. Videre er det som nevnt planer om å etablere en ordning for faglig godkjenning av utenlandsk fag- og yrkesopplæring, der godkjenningen også vil gis i form av enkeltvedtak.

NOKUT trekker også frem at de for høyere utdanning tilbyr en såkalt «turbovurdering». Dette er et tilbud til arbeidsgivere som er i en ansettelsesprosess, eller for utdanningsinstitusjoner som trenger bistand ved ansettelse til stipendiatstillinger. NOKUT gir en skriftlig vurdering av institusjonens akkrediteringsstatus og nivå, samt omfang av utdanningen, men vurderer ikke ektheten av utdanningsdokumentene søkeren legger frem. Det er ikke et enkeltvedtak, men en rådgivende uttalelse. Både arbeidsgivere og institusjoner har gitt tilbakemeldinger om at dette er en god ordning som gir den informasjonen som er nødvendig for at de skal kunne ta en korrekt avgjørelse i ansettelsesprosessen. Departementet har også fått signaler fra næringslivet om at de mener at «turbovurderingen» er et nyttig verktøy i ansettelsesprosesser. For høyere utdanning er «turbovurderingen» imidlertid kun et supplement til generell godkjenning. Det at en arbeidsgiver innhenter en turbovurdering av en søker, fratar ikke denne søkeren retten til å få en generell godkjenning i form av et enkeltvedtak.

Selv om NOKUTs forslag om en rådgivende uttalelse nok vil gi tilstrekkelig informasjon til å dekke søkerens og arbeidsgiverens informasjonsbehov i de fleste tilfellene, mener departementet at en slik ordning ikke ivaretar søkerens rettigheter i tilstrekkelig grad. En rådgivende uttalelse med kompetansebeskrivelser, som ikke er et enkeltvedtak, vil ikke være omfattet av forvaltningslovens krav til saksbehandling. Departementet mener det er problematisk at en slik ordning innebærer at søkeren ikke vil ha rett til å klage over den rådgivende uttalelsen hvis de mener den er feilaktig. På bakgrunn av dette mener departementet at det bør innføres en ordning hvor generell godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning gis i form av enkeltvedtak.

Departementet legger stor vekt på NOKUTs vurdering av kompleksiteten i fagskoletilbudet i andre land. Det er viktig at NOKUT skal kunne treffe riktige vedtak om godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning raskt og effektivt, og det er viktig at disse vurderingene har tillit i arbeidslivet. Departementet mener derfor at det er behov for å gi NOKUT tilstrekkelig tid til å bygge opp kunnskap og kompetanse på området. Departementet ser at det vil kunne være

krevenne for NOKUT å sette i gang en ordning med enkeltvedtak før de har opparbeidet seg mer kunnskap og erfaring med godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning. Departementet legger derfor opp til at denne lovbestemmelsen trer i kraft på et senere tidspunkt. Departementet foreslår videre at NOKUT i perioden frem til tidspunktet for ikrafttredelse gir rådgivende uttalelser som vil gi en indikasjon på nivå og omfang av søkerens kvalifikasjoner for arbeidsgiver. Dette er i tråd med den løsningen NOKUT skisserer i sin høringsuttalelse. Det er ikke nød-

vendig at NOKUT har en lovhjemmel for å kunne gi slike rådgivende uttalelser. Denne løsningen sikrer både at vi får på plass en ordning raskt, og at vi på sikt ivaretar rettsikkerheten til søkerne.

I løpet av perioden frem til ikrafttredelsen vil NOKUT opparbeide seg kompetanse og kunnskap på feltet. Departementet og NOKUT vil følge med på utviklingen og vurdere fortløpende når det er opparbeidet tilstrekkelig kompetanse til å fatte enkeltvedtak i disse sakene.

Det vises til lovforslaget § 14.

5 Diverse bestemmelser

5.1 Forholdet til forvaltningsloven og klage

5.1.1 Gjeldende rett

Forholdet mellom fagskoleloven og lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningsaker (forvaltningsloven) er beskrevet i fagskoleloven § 7. Forvaltningslovens bestemmelser gjelder i alminnelighet for fylkeskommunale fagskoler. Bestemmelsens første ledd uttrykker eksplisitt at forvaltningslovens bestemmelser om habilitet, jf. §§ 6-10, og taushetsplikt, jf. §§ 13-13 e, gjelder for behandling av saker etter fagskoleloven. Disse bestemmelsene gjelder dermed for både private og offentlige fagskoler.

Bestemmelsens annet ledd fastsetter at avgjørelse om opptak, avsluttende vurdering, bortvisning, utvisning, utestenging og andre disiplinæravgjørelser er å regne som enkeltvedtak, og at forvaltningslovens regler for enkeltvedtak skal følges. Dette vil gjelde for alle fagskolene uavhengig av eierform. Dette innebærer blant annet at reglene om begrunnelse og underretting kommer til anvendelse for denne typen enkeltvedtak.

Videre er det fastsatt hjemmel for å gjøre unntak fra forvaltningslovens alminnelige klageregler. Slik hjemmel er påkrevd for å kunne fastsette unntak fra forvaltningslovens alminnelige klageregler, jf. forvaltningsloven § 28 fjerde ledd. Unntak er gjort i studiekvalitetsforskriften § 1-9 bokstav b, hvor det er fastsatt at kun den som et vedtak direkte gjelder for, kan klage over vedtak fattet av NOKUT. Videre står det i bestemmelsens bokstav c at NOKUTs faglige vurdering av de faktiske forholdene i forbindelse med vedtak etter forskriftens kapittel 5, ikke kan påklages.

For øvrig fastsetter fagskoleloven § 7 femte ledd at forvaltningslovens regler om klagebehandling gjelder tilsvarende for behandling av klagesaker, med de begrensningene som er fastsatt for øvrig.

I forskrift om fagskoleutdanning § 1 er det bestemmelser om fritak og innpassing. Dette er enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan påklages til styret eller særskilt klagenemnd.

5.1.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å samle likelydende bestemmelser i fagskoleloven i én bestemmelse. Videre foreslo departementet å presisere at forvaltningslovens regler om habilitet og taushetsplikt også gjelder for private fagskoler. Departementet foreslo dessuten å lovfeste klageadgang ved vedtak om fritak og innpassing av fagskoleutdanning eller annen utdanning.

5.1.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er enten for forslaget eller har ingen merknader.

NOKUT uttaler at forskjellene mellom «bortvisning», «utestenging» og «utvisning» ikke er klart definert i loven eller i forarbeidene til loven. NOKUT har erfart at dette har skapt uklarheter i reglementet til mange fagskoler. For eksempel kan en skole ha ulike sanksjoner, avhengig av om en student bortvises, utestenges eller utvises, uten at skolen har klart for seg hva som er hva. NOKUT mener at den aktuelle setningen i lovteksten bør endres til «[...] disiplinærsanksjoner skal behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven». Videre mener NOKUT at det stilles krav om at ulike disiplinærsanksjoner klart defineres i skolens regelverk, eller at begrepene klart defineres i merknadene eller i forarbeidene til loven.

5.1.4 Departementets vurdering

Departementet ser det som nødvendig å presisere at forvaltningslovens regler om habilitet og taushetsplikt gjelder for de private fagskolene, i likhet med de offentlige fagskolene, som allerede er omfattet av forvaltningsloven. Departementet ønsker også å videreføre dagens hjemmel som fastsetter at avgjørelse om opptak, avsluttende vurdering, annullering av eksamen, bortvisning og utestengning er å regne som enkeltvedtak.

Departementet ønsker å videreføre dagens hjemmel for å kunne fastsette særskilte klageregler for godkjenningsvedtak fattet av NOKUT. Departementet foreslår også å lovfeste at vedtak

om fritak og innpassing i medhold av forskrift om fagskoleutdanning § 1 kan påklages til styret eller en særskilt klagenemnd.

Når det gjelder NOKUTs innspill til definisjon av sanksjonsbegrepene i forslagetets annet ledd, viser departementet til at kriteriene skolene skal legge vekt på ved bortvisning og utestenging, er nærmere forklart i kapittel 3.4.4. og kapittel 7 om merknadene til bestemmelsen om utestenging og bortvisning § 10. Etter departementets syn må begrepene «bortvisning» og «utestenging» eksplisitt nevnes i bestemmelsen. Dette er også begrepene som brukes i universitets- og høyskoleloven. Departementet fjerner imidlertid «utvisning», ettersom det er uklart hva som ligger i begrepet, og adgangen til «bortvisning og utestenging» dekker de situasjonene der institusjonene har behov for å komme med en reaksjon overfor en student. Til slutt endres betegnelsen «særskilt klagenemnd» til «lokal klagenemnd», jf. kapittel 3.7.

Av hensyn til systematikken i fagskoleloven flyttes eksisterende § 7 frem i loven til ny § 1b. Det er i tillegg gjort noen mindre språklige endringer i bestemmelsen.

Det vises til lovforslaget § 1b.

5.2 Registrering i Enhetsregisteret og offentlig tilskudd

5.2.1 Gjeldende rett

Det følger av fagskoleloven § 10 fjerde ledd et krav til at tilbydere av godkjent fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommunen eller kommunen, skal være registrert i Enhetsregisteret, jf. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret. Det er ingen krav til at statlige og fylkeskommunale fagskoler skal registreres i Enhetsregisteret.

I fagskoleloven § 3 annet ledd står det:

«Styret er ansvarlig for at studentene får den utdanning som er forutsatt som grunnlag for godkjenningen, at alle vilkår for eventuelle statlige tilskudd overholdes og at virksomheten for øvrig drives i samsvar med gjeldende lover og regler.»

5.2.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at også fagskoler eid av offentlige tilbydere skal registreres i Enhetsregisteret. Departementet

viste til at det er gitt hjemmel til dette i lov om Enhetsregisteret § 4 tredje ledd.

Departementet foreslo videre at begrepet «statlige tilskudd» i § 3 annet ledd endres til «offentlig tilskudd» for å få en enhetlig begrepsbruk i fagskoleloven.

5.2.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget om at fagskoler eid av offentlige tilbydere skal registreres i Enhetsregisteret, støttes av de fleste høringsinstansene som har kommentert forslaget.

Nord-Trøndelag fylkeskommune ved fagskolestyret og Fylkesrådet i Nord-Trøndelag støtter ikke forslaget. De mener at det fortsatt bør skilles mellom fylkeskommunale fagskoler og private fagskoler. Fylkesrådet i Nord-Trøndelag uttaler:

«Fylkeskommunen er allerede registrert i Enhetsregisteret. At betegnelsen ansvarlig tilbyder knyttes til tilbyders styre virker logisk når det gjelder privat eide virksomheter, men i en politisk styrt organisasjon, er dette mindre hensiktsmessig. I fylkeskommunen vil fylkestinget og de fylkestinget bemyndiger alltid stå ansvarlig for all fylkeskommunal virksomhet.»

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) skriver at det er en del begrepsforvirring med hensyn til §§ 3 og 10 i fagskoleloven og i sektoren som sådan om hva som er en tilbyder, og hva som er en fagskole. De viser til at det i § 3 står at fagskolen skal ha et styre på minst fem medlemmer, som er ansvarlig overfor NOKUT. I fagskoleloven § 10 står det at tilbyderen skal være registrert i Enhetsregisteret. Det kan da virke som om tilbyderen kan ha så mange styremedlemmer den vil, bare de registrerer seg i Enhetsregisteret. Videre skal det for hver fagskole være et styre på fem, som ikke må være registrert i Enhetsregisteret. Etter NOKUTs oppfatning er det øverste nivået tilbyderen som kan ha flere fagskoler under seg.

Kristne friskolers forbund (KFF) mener at det bør presiseres at det er den enkelte skole som skal være registrert i Enhetsregisteret med et styre som er ansvarlig etter loven. KFF oppfatter at høringsnotatet ikke er klargjørende på spørsmålet om eget rettssubjekt, og ikke uttømmende når det gjelder betydningen av å opprette en egen registrering i Enhetsregisteret.

Det er ingen merknader til forslaget om språklig endring av fagskolelovens § 3 annet ledd.

5.2.4 Departementets vurdering

Bakgrunnen for forslaget er innrapporteringen til Database for statistikk om høgre utdanning – Fagskolestatistikk (DBH-F), hvor det kreves at fagskolene oppgir organisasjonsnummer. Standardiserte kjennetegn på fagskolene er en forutsetning for å kunne holde den nødvendige oversikten over landets fagskoler. Erfaringen hittil er at enkelte fylkeskommunale fagskoler opererer med flere organisasjonsnumre, ettersom det ikke er krav om at disse fagskolene skal være registrert i Enhetsregisteret.

NOKUT mener at begrepene «tilbyder», «styret» og «fagskole» bør klargjøres i lovverket. Problemstillingen er også omtalt i NOU 2014: 14 *Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg*. Departementet ser at begrepsbruken her kan være utydelig. Det skal etter planen legges frem en stortingsmelding om fagskoleutdanning høsten 2016. Etter departementets vurdering vil det være naturlig å vurdere problemstillingen i denne sammenhengen.

Når det gjelder forslaget om en språklig endring i bestemmelsens annet ledd fra «statlige tilskudd» til «offentlig tilskudd», viser departementet til at begrepet «offentlig tilskudd» er brukt andre steder i loven. Endringen er kun av teknisk art og fører ikke til realitetsendring.

Departementet foreslår for øvrig i tredje ledd en bestemmelse som synliggjør styrets myndighet til å delegere. Dette er en presisering av gjeldende rett og en konsekvens av at styret er øverste ansvarlige organ, jf. fagskoleloven § 3 første ledd.

Det vises til lovforslaget § 3.

5.3 Forskrift om opptak

5.3.1 Gjeldende rett

Det følger av fagskoleloven § 4 annet ledd *at tilbydere skal ha forskrifter om opptak som inneholder krav til formell utdanning eller realkompetanse*.

Dette innebærer at tilbydere som tar inn studenter på grunnlag av realkompetanse, må ha en forskrift som regulerer opptakskravene for studenter med formell utdanning, og samtidig ha en forskrift som fastsetter krav til realkompetanse i samsvar med dette. Det er etter gjeldende rett ikke lov til å ha kun en forskrift om realkompetansevurderinger uten å ha en forskrift som fastsetter de formelle kravene for å kunne vurdere realkompetanse.

5.3.2 Høringsforslaget

Departementet viste i høringsnotatet til at § 4 annet ledd i sin nåværende form kan tolkes misvisende. Departementet foreslo derfor å presisere formuleringen på dette punktet.

Departementet foreslo videre å gjøre en teknisk endring i bestemmelsens overskrift, fra «*studentenes rettigheter*» til «*tilbyders plikter*». Dette medfører ingen endring i gjeldende rett, men vil i større grad være dekkende for bestemmelsens faktiske innhold.

5.3.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er enten for forslaget eller har ingen merknader.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) er positive til departementets presisering om at fagskoler må ha opptaksforskrifter som både fastsetter formelle opptakskrav og de tilsvarende kriteriene for realkompetansevurdering, som er i tråd med dagens praksis.

5.3.4 Departementets vurdering

Loven § 1 fastsetter at fagskoleutdanning «bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse». Det er ikke mulig å vurdere realkompetanse uten at det er klart hva de formelle kravene er, slik at det er noe å vurdere realkompetansen opp mot. Fagskolene må derfor ha opptaksforskrifter som både fastsetter formelle opptakskrav og de tilsvarende kriteriene for realkompetansevurdering. Dette er i tråd med dagens praksis om at fagskolenes opptaksforskrifter både skal ha bestemmelser om opptak som inneholder krav til formell utdanning, og et alternativt krav til realkompetanse. Presiseringen i forslaget medfører ingen endring av gjeldende rett.

Det vises til lovforslaget § 4.

5.4 Overtredelsesgebyr og forbud mot uriktig markedsføring

5.4.1 Gjeldende rett

I fagskoleloven § 10 står det at betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole bare kan benyttes om utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter denne loven. Godkjenning gis av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) på grunnlag av kriterier fastsatt i forskrift om tilsyn med kvaliteten i fagskoleutdanning, jf. fagskoleloven § 2.

Departementet kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha godkjenning som fagskole, eller som er egnet til å forveksles med betegnelse «fagskoleutdanning» eller «fagskole». Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med disse betegnelse.

Ulovlig bruk av betegnelse «fagskoleutdanning» og «fagskole» kan i dag ikke sanksjoneres etter fagskoleloven, selv om betegnelse er beskyttet i loven. Til sammenligning følger det av universitets- og høyskoleloven § 7-2 sjette ledd at den som uriktig bruker en vernet institusjonsbetegnelse, for eksempel «universitet», forsettlig eller uaktsomt, kan straffes med bøter.

5.4.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet at fagskoleloven endres, slik at departementet gis hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr til den som benytter betegnelsen «fagskole» eller «fagskoleutdanning» i strid med loven. Det ble også foreslått at departementet gis hjemmel til å fastsette forskrift med nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr. Videre foreslo departementet å regulere markedsføring som fagskoleutdanning uten godkjenning fra NOKUT i fagskoleloven, på tilsvarende måte som markedsføring som høyere utdanning er regulert i universitets- og høyskoleloven.

5.4.3 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene som uttaler seg om dette forslaget, er positive. Ingen instanser går imot forslaget.

Fagforbundet støtter forslaget, og bemerker at det «er bra når departementet håndhever lovens bestemmelse om at kun de som er NOKUT-godkjente som fagskole kan ha fagskole i navnet sitt, og at man ønsker å unngå villedende markedsføring og innfører en sanksjonsbestemmelse på dette området.»

Organisasjonen for norske fagskolestudenter (ONF) støtter også departementets forslag om innføring av overtredelsesgebyr, men peker også på et behov for et enda klarere skille mellom godkjente fagskoletilbydere og andre. ONF foreslår blant annet:

«[...]som et ledd i synliggjøringen av fagskoler og et tydelig skille mellom fagskoleutdanning og ikke-formell utdanning, foreslår ONF at det

må pålegges tilbyderne å klart formidle at institusjonen har godkjenning som fagskole på sine nettsider. Grunnen til dette er at det i dag er svært forskjellig hvordan de ulike institusjonene forklarer sine studietilbud, og det er da vanskelig å skille mellom videregående opplæring, voksenopplæring, kursvirksomhet og fagskoleutdanning.»

5.4.4 Departementets vurdering

Departementet ønsker en mulighet til å sanksjonere uriktig bruk av betegnelse «fagskoleutdanning» og «fagskole», men erfaringer fra universitets- og høyskoleloven tilsier at bøtehemmel ikke er hensiktsmessig ved slike overtredelser. I tråd med anbefalingene i NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring*, mener departementet derfor at en administrativ reaksjon i form av overtredelsesgebyr vil gi departementet et tilfredsstillende sanksjonssystem. Etter departementets vurdering vil det føre til bedre beskyttelse av institusjonsbetegnelsen «fagskole» og betegnelsen «fagskoleutdanning». Departementet har også fremmet et forslag om endring av bøtehemmelen for rettsstridig bruk av institusjonsbetegnelse i universitets- og høyskoleloven, slik at bruken kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr i stedet.

Beskyttelse av studenter er en viktig grunn til beskyttelsen av betegnelse «fagskole» og «fagskoleutdanning». Fagskolesektoren er en forholdsvis fragmentert og uoversiktlig sektor, med mange små tilbydere. Beskyttelsen av betegnelse skal sikre at studenter ikke villedes til å tro at de tar en utdanning ved en fagskole godkjent av NOKUT uten at dette er tilfellet. Uriktig bruk av de beskyttede betegnelse bør kunne sanksjoneres for å sikre at den ulovlige bruken raskt opphører.

Tilliten til fagskolesektoren er også et viktig element. NOKUTs godkjenning av fagskoleutdanning er et kvalitetsstempel. Det er viktig at departementet har måter å forhindre at ikke-godkjente tilbydere gir inntrykk av å ha NOKUT-godkjenning. For eksempel skal en arbeidsgiver kunne vite at et vitnemål som bekrefter fullført utdanning ved en fagskole er utstedt av en tilbyder godkjent av NOKUT.

Beskyttelsesformålet og hensynet til opprettholdelse av tilliten til fagskolesektoren er de viktigste hensynene bak regelen. Likevel kan innføring av hjemmel for illeggelse av overtredelsesgebyr for ulovlig bruk av betegnelse «fagskole» og «fagskoleutdanning» også være egnet til i noen grad å virke forebyggende, hvis det blir kjent at

rettsstridig bruk av fagskolebetegnelse kan resultere i overtredelsesgebyr.

Departementet mener at hjemmelen for overtredelsesgebyr bør omfatte både enkeltpersoner og foretak. Etter det departementet erfarer, benyttes i hovedsak små foretak betegnelse «fagskole» eller «fagskoleutdanning» uten godkjenning fra NOKUT. Det anses likevel hensiktsmessig å ha hjemmel for å ilegge gebyr både overfor enkeltpersoner og foretak. Erfaring fra universitets- og høyskolesektoren viser at også enkeltpersoner har brukt beskyttede betegnelser i strid med lov.

Departementet foreslår at departementet selv gis myndighet til å utforme nærmere bestemmelser om utstedelse, størrelse (inkludert maksimumsbeløp), forfall, klage og overprøving og lemping av overtredelsesgebyr etter fagskoleloven i forskrift.

Departementet understreker at et eventuelt gebyr vil ilegges som følge av enkeltvedtak fattet av departementet. Departementet følger dermed forvaltningslovens saksbehandlingsregler, som krav om forhåndsvarsel, sakens opplysning og begrunnelse. Ettersom det legges opp til at departementet gis myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr, vil spørsmålet om klage måtte vurderes nøye av departementet. Utgangspunktet etter forvaltningsloven vil være at en klage må avgjøres i statsråd. Det er hevdet at mulighet for reell overprøving av enkeltvedtak fattet i departementene, er svak¹. Departementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med utsendelse av høringsnotat om forskriften som skal utfylle lovbestemmelsen om overtredelsesgebyr i fagskoleloven.

Departementet mener videre at også andre måter å fremstille virksomheten som godkjent fagskoleutdanning på enn ved uriktig bruk av de beskyttede betegnelse, bør være eksplisitt forbudt etter loven. For eksempel kan virksomheter i sin markedsføring benytte seg av ord og uttrykk som kan villedende studenter til å tro at det er virk-

somheter som er NOKUT-godkjente som fagskoler. Dette kan også gjelde der betegnelse «fagskole» eller «fagskoleutdanning» ikke direkte er brukt, men det kan for eksempel dreie seg om bruk av ord som fagskolepoeng, offentlig godkjent utdanning eller lignende. Departementet ønsker et fullverdig rettslig vern for å sikre at tilbydere uten godkjenning verken skal bruke «fagskole» eller «fagskoleutdanning» i sitt egennavn, eller i sin markedsføring for øvrig gi inntrykk av at de tilbyr godkjent fagskoleutdanning. Derfor foreslår departementet at den som ikke har godkjenning som fagskole fra NOKUT, ikke skal kunne benytte seg av markedsføring som kan gi et uriktig inntrykk av at de har slik godkjenning.

Departementet vil ikke foreslå å innføre en hjemmel slik at departementet kan ilegge overtredelsesgebyr i de tilfellene en tilbyder gjennom villedende markedsføring gir inntrykk av å tilby fagskoleutdanning. Departementet anser ikke dette som nødvendig, idet overtredelse av forbudet mot villedende markedsføring i fagskoleloven vil utgjøre brudd på lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven) av 9. januar 2009 nr. 2. Overtredelsen vil da falle inn under markedsføringslovens sanksjonssystem, og eventuelle sanksjoner ilegges av Forbrukerombudet, eller eventuelt Markedsrådet. Departementet anser det likevel hensiktsmessig at det i fagskoleloven presiseres at ingen på noen måte kan gi inntrykk av å være godkjent fagskoletilbyder dersom dette ikke er tilfellet. Dette tilsvarer reguleringen av markedsføring som akkreditert høyere utdanning i universitets- og høyskoleloven.

Bestemmelsen angir at endelig vedtak om overtredelsesgebyr for rettsstridig bruk av fagskole eller fagskoleutdanning er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfylldelsesloven § 7-2 bokstav e. Inntil videre er en slik hjemmel nødvendig, men departementet er kjent med forslaget til endringer i tvangsfylldelsesloven § 7-2 bokstav d i Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.) som gjør administrativ sanksjon til tvangsgrunnlag for utlegg.

Det vises til lovforslaget § 17.

¹ Se for eksempel Eckhoff, Torstein og Smith, Eivind, forvaltningsrett, 9. utg., 2010 s. 313-314.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Enkeltbestemmelser i loven kan isolert sett føre til økte utgifter for fagskolene eller tilbyderne, blant annet kostnader i forbindelse med lokale klagenemnder og politiattester. Dette vil imidlertid ikke dreie seg om økonomiske konsekvenser av vesentlig omfang. I de tilfellene lovens bestemmelser fører til direkte eller indirekte økonomiske konsekvenser for den enkelte institusjon, forutsettes eventuelle kostnader dekket innenfor gjeldende budsjetttrammer.

Forslaget om et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning antas å innebære kun beskjedne kostnader som kan dekkes innenfor departementets gjeldende budsjetttrammer. I 2015 hadde felles klagenemnd for universiteter og høyskoler sju møter for studentsaker. Departementet forventer at det blir færre saker på fagskoleområdet.

Forslaget om innføring av godkjenningsordning for utenlandsk fagskoleutdanning vil medføre administrative og økonomiske utgifter for NOKUT. Etter departementets vurdering er det utfordrende å anslå antall søknader i oppstarten av godkjenningsordningen. NOKUT anslår at det blir nødvendig med oppbemanning, i tillegg til at det på sikt må lages IKT-løsninger for ordningen

som sikrer effektiv elektronisk søknadsinnsending, og elektronisk arkivering og prosessstøtte under søknadsbehandlingen. NOKUT har for øvrig fått bevilget midler til nytt elektronisk saksbehandlingssystem de siste årene, samt økt finansiering fra og med 2016 for å styrke saksbehandlerkapasiteten på godkjenningsområdet og etablere ordningen for godkjenning av utenlandsk fag- og yrkesutdanning. Departementet vil i dialog med NOKUT vurdere eventuelt behov for ytterligere finansiering.

Når det gjelder behandling av saker om studenter med merknader på politiattesten, legger departementet til grunn at dette ikke vil utgjøre en betydelig økning i omfanget politiattester i forhold til det som politiet håndterer i dag. Manglende statistikk gjør det utfordrende å beregne hvor mange politiattester det vil være behov for per år som følge av forslaget. Departementet anslår at forslaget vil omfatte om lag 2 800 fagskolestudenter som vil kunne komme i kontakt med barn, unge og pasientgrupper. Anslagsvis vil det bli rundt 1 500 studenter som skal ha politiattest hvert studieår. Kunnskapsdepartementet vil kompensere Justis- og beredskapsdepartementet for dette.

7 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

Til § 1 b

Første og annet ledd: For de avgjørelsene som bestemmelsene lister opp, gjelder forvaltningsloven kapittel IV, V og VI.

Tredje ledd: Det er gjort delvis unntak fra forvaltningslovens bestemmelser om klage i forskrift 1. februar 2010 nr. 96 om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning § 1-9. Bare den som et vedtak direkte gjelder for, kan klage over vedtak fattet av NOKUT. Videre følger det av bestemmelsen at NOKUTs faglige vurdering av faktiske forhold i forbindelse med vedtak etter forskriftens kapittel 5, ikke kan påklages.

Til § 3

Tredje ledd: Styret er fagskolens øverste organ, med avgjørelsesmyndighet og tilsynsansvar i alle sakene. Alle beslutninger ved fagskolen truffet av andre enn styret, treffes etter delegering fra styret og på styrets ansvar. Styret kan tilbakekalle sitt delegeringsvedtak, instruere underordnede organ om hvordan saken skal avgjøres og omgjøre vedtak som underordnet organ har truffet, på samme måte som om styret selv hadde truffet vedtak i saken.

Der loven fastslår at det er «styret selv» som skal treffe vedtak, kan ikke styret delegere denne myndigheten til et underordnet organ, for eksempel administrasjonen. I slike saker er det bare styret som har vedtaksmyndighet. Det følger imidlertid av fagskoleloven § 13 at styret kan delegere til den lokale klagenemda å fatte vedtak i saker etter §§ 7, 9, 10, 11 og 12.

Sjette ledd: Det er selve fagskolen som skal registreres i Enhetsregisteret, og ikke tilbydere eller eventuelle underavdelinger av fagskolen. I lov om Enhetsregisteret § 4 tredje ledd er det gitt hjemmel til dette.

Til § 4

Annet ledd: Det er ikke mulig å vurdere realkompetanse uten at det er klart hva de formelle opp- takskravene er. Fagskolene må derfor ha opptaks-

forskrifter som både fastsetter de formelle opp- takskravene og kriterier for realkompetanse- vurdering.

Til § 5

Annet ledd: Fagskoleloven med forskrift gir min- stekrav til innhold og utforming av vitnemål. Ut over dette står fagskolene fritt til å bestemme vit- nemålets innhold og utforming. Det er kun et dokument som bekrefter at en fagskoleutdanning er fullført som skal gis betegnelsen vitnemål. I de tilfellene fagskoleutdanningen ikke er fullført, men der studenten for eksempel har avlagt eksa- men i enkeltemner, vil fagskolen kunne utstede en karakterutskrift som bekrefter dette.

I forskrift om fagskoleutdanning §§ 2 og 3 er det nærmere bestemmelser om vitnemålet.

Til § 6

Første ledd: Styret har det overordnede ansvaret for fagskolens virksomhet og den faglige kvalite- ten ved skolen. Styret bestemmer selv hvordan ekstern deltakelse i vurderingen skal gjennomfø- res, enten ved ekstern deltakelse i den enkelte vurderingen eller ved ekstern evaluering av vur- deringsordningene. Elementer i en ordning med ekstern evaluering av vurderingen kan for eksem- pel være ekstern deltakelse ved oppgaveutfor- ming og fastsetting av vurderingskriterier, ekstern stikkprøvekontroll av vurderinger foretatt av intern sensor, ekstern sensur av bestemte deler av vurderingene som regnes inn i endelig karak- ter og ekstern sensur av større skriftlige arbeider som prosjekter og porteføljer. En viss bruk av eksterne sensorer bør inngå som en del av institu- sjonenes kvalitetskontroll av det enkelte studium. Systemet med ekstern evaluering av vurderin- gene eller vurderingsordningene skal også ivareta studentenes rettssikkerhet ved å sikre lik og upar- tisk bedømmelse av studentene.

Annet ledd: Det er styret som har det over- ordnede ansvaret for sensurordningen. Styret må sikre at sensorene har tilstrekkelig faglige kvalifikasjoner og får god opplæring, slik at sen-

suren blir upartisk, samordnet og faglig betryggende.

Styret kan delegere myndigheten til å oppnevne sensor. Myndigheten kan for eksempel legges til den faglige ledelsen ved skolen eller en eksamensansvarlig.

Tredje ledd: Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret kan gjøre unntak for en enkelteksamen ved uforutsette vanskeligheter. Slike unntak for den enkelte eksamen skal bare gis når det er tale om enkeltstående uforutsette krisesituasjoner. Hvis slike vanskeligheter gjenstår seg, må styret gjøre en løpende vurdering med sikte på å klarlegge hva som kan gjøres for å hindre at dette skjer igjen. Terskelen for unntak begrunnet i for eksempel sensormangel må være svært høy og må begrunnes.

Fjerde ledd: Minstekravet ved ny sensur av eksamen er én sensor, men fagskolene kan oppnevne flere dersom de ønsker det. Sensorer som oppnevnes kan ikke ha medvirket ved den første bedømmelsen av klagerens besvarelse. Klagesensuren skal foretas ut fra den samme vurderingsnormen som den øvrige sensuren.

Hvis det har vært holdt muntlig prøve i tilknytning til skriftlig eksamen, og deretter satt en felles karakter på studentens samlede prestasjon ut fra en samlet skjønnsmessig vurdering av denne, er det bare den skriftlige delen av prøven som kan påklages. Dersom ny sensur av den skriftlige delen fraviker fra første sensur, må det imidlertid avholdes ny muntlig prøve. Dette gjelder både der endringen gjøres til gunst eller ugunst for klager.

Det er ikke fastsatt en frist for klagebehandling ved ny sensur. Dette innebærer at forvaltningslovens bestemmelser om saksbehandlings- tid gjelder. Klage over karakterfastsetting skal behandles «uten ugrunnet opphold», jf. forvaltningsloven § 11a første ledd. Videre skal det gis foreløpig svar «dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er motatt», jf. forvaltningsloven § 11a tredje ledd.

Femte ledd: Det er styret selv som fastsetter forskrift om avleggelse og gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid. Bestemmelsen gir adgang til å delegere til andre ved fagskolen å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen. Dette kan for eksempel være bestemmelser om hva som er lovlige hjelpemidler ved eksamen, eller om vekting ved karakterfastsetting i vurderinger som består av flere ulike deler.

Ved fastsettelse av forskrifter skal saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter følges. Forslag til forskriftsbestemmelser skal blant annet sendes på høring, og det er særlig viktig at studentene trekkes inn i prosessen.

Til § 7

Første ledd: Formelle feil kan for eksempel være feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling, gjennomføring av sensuren eller ved annen vurdering som for eksempel prosessevalueringer. Det kan også være feil ved gjennomføring av praksis.

Fagskolen skal vurdere klager over formelle feil i første instans. Fagskolen skal vurdere klagen, om den skal tas til følge og eventuelt hvilke tiltak som er nødvendige for å rette opp en eventuell formell feil. Dette tilsvarer ordningen etter forvaltningsloven § 33 annet ledd som gir underinstansen myndighet til å oppheve eller endre et vedtak hvis den finner at en klage er begrunnet. Dersom fagskolen ikke tar klagen til følge, skal den tilrettelegge saken og oversende den til klageinstansen for behandling, tilsvarende ordningen i forvaltningsloven § 33 fjerde ledd.

Annet ledd: Vilkåret for at sensurvedtaket skal oppheves på bakgrunn av en formell feil, er at feilen enten har hatt betydning for hvordan studenten har prestert under eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter eller har hatt betydning for bedømmelsen av studentens prestasjoner.

Kan feilen rettes opp ved ny sensur av arbeidet, sørger fagskolen for at det foretas en ny sensur. Hvorvidt det skal oppnevnes nye sensorer til ny sensur, vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Dersom ny sensur ikke er egnet til å rette opp feilen må studenten avlegge ny eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter. I slike tilfeller må det oppnevnes nye sensorer.

Tredje ledd: Selv om studenten har bedt om begrunnelse for karakterfastsettingen eller klagd på karakteren etter § 8, har studenten likevel rett til å klage over formelle feil etter denne bestemmelsen. Fristen for å klage over formelle feil løper fra det tidspunktet studenten har fått begrunnelsen eller klagen over karakterfastsettingen er ferdigbehandlet.

Fjerde ledd: Ved klage på formelle feil kan fagskolen eller klageinstansen avdekke at feilen også kan ha hatt betydning for andre enn klageren. Studenter som er berørt av en formell feil ved eksamen, vil kunne tilbys ny sensur eller ny eksamen eller lignende. I enkelte tilfeller kan det også være nødvendig å gjennomføre ny sensur eller ny eksamen selv om de aktuelle studentene ikke ønsker

det. Fagskolen kan også fatte vedtak om ny sensur eller ny eksamen hvis det oppdages slike feil uten at det er fremsatt formell klage.

Formålet med å gjennomføre en ny sensur eller eksamen er å sikre at den karakteren studentene til slutt får, gir et mest mulig riktig bilde av studentenes kunnskaper og ferdigheter. På denne bakgrunn vil det kunne være nødvendig med ny sensur eller pålegg om ny eksamen der den formelle feilen innebærer at studentene har hatt en urimelig fordel, for eksempel der eksamensoppgavene har vært kjent blant studentene på forhånd.

I andre tilfeller kan den formelle feilen være av en slik art at den har bidratt til at studentene har levert en dårligere eksamensbesvarelse enn det deres reelle kunnskapsnivå skulle tilsi. Noen studenter kan ha prestert dårligere, for eksempel hvis den formelle feilen består i støy eller lignende i eksamenslokalet, for kort tid på eksamen, eller en uklarhet eller feil i eksamensoppgaven. I slike tilfeller vil det være tilstrekkelig at de studentene som ønsker det, får tilbud om ny eksamen eller sensur.

Til § 8

Første ledd: Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om begrunnelse fremsettes på stedet. Ved annen bedømmelse er det satt en kort frist på én uke, da det er behov for å få fortgang i en eventuell klagebehandling. Hvis karakteren kunngjøres elektronisk og studenten kan kreve begrunnelse på tilsvarende måte, må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra karakteren blir kunngjort..

Dersom kunngjøringen skjer på annen måte enn elektronisk kunngjøring, eksempelvis ved at studenten fysisk må møte opp ved skolen for å få vite karakteren eller får brev om karakteren, er fristen for å fremsette krav om begrunnelse én uke fra studenten fikk kjennskap til karakteren, men likevel ikke mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

Fristen for kravet om begrunnelse begynner å løpe fra det tidspunktet fagskolen har varslet at karakterene vil bli kunngjort. Hvis fagskolen kunngjør karakteren før det forhåndsbestemte tidspunktet, begynner ikke fristen å løpe før den varslede datoen.

Annet ledd: Dersom det foreligger særskilte grunner som innebærer at det vil ta lenger tid enn to uker før det kan gis en begrunnelse, må studenten få informasjon om dette i samsvar med forvaltningsloven § 11a. Det er kun begrunnelse av første sensur som kan gis muntlig eller skriftlig.

Tredje ledd: Skriftlige retningslinjer for bedømmelsen kan være sensorveiledninger eller lignende veiledninger som benyttes av sensorene i forbindelse med sensur. Sensorveiledningen er ment som en hjelp i sensors vurderingsarbeid og sikrer at ulike sensorer legger samme retningslinjer til grunn for sine vurderinger. Dette kan blant annet være til stor hjelp for eksterne sensorer og klagesensorer. Sensorveiledningen kan også være til nytte for studenten ved vurderingen av om han eller hun skal klage over karakterfastsettelsen.

Fjerde ledd: Ved ny sensur skal sensorene ikke få opprinnelig karakter, sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen. Dersom fagskolen har utarbeidet skriftlige sensorveiledninger, skal ny sensor få tilgang til denne. I tillegg kan sensor få tilgang til andre sensurerte eksamensbesvarelser og karaktersnitt, som kan være et relevant og nyttig hjelpemiddel for klagesensor.

Det er ikke fastsatt en frist for klagebehandling ved ny sensur. Forvaltningslovens bestemmelser om saksbehandlingstid gjelder, som innebærer at klagen skal avgjøres uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11a. Dersom det tar uforholdsmessig lang tid til å behandle klagen, skal den som behandler klagen sende ut foreløpig svar der det gjøres rede for årsaken til at klagen ikke kan behandles tidligere, og dersom det er mulig, angi når man regner med å få klagen behandlet.

Femte ledd: Ved bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, er det ikke rett til å klage på karakteren. Dette gjelder ulike former for praktiske prøver hvor prosessen og den praktiske ferdigheten studenten viser mens prøven utføres, inngår som del av prøvingen. Dette lar seg vanskelig etterprøve ved en ny sensur.

Sjette ledd: Bestemmelsen er i tråd med den alminnelige regelen i forvaltningsloven om at det ikke er klagerett på klageinstansens vedtak i klagesaken. Det er kun klageadgang på første sensur, og andregangssensur blir stående så fremt det ikke avdekkes formelle feil ved eksamen etter § 7.

Til § 9

Første ledd: Styret fastsetter om det er styret selv eller den lokale klagenemnda som skal behandle saker om annullering i første instans, jf. § 13. Mynligheten kan ikke delegeres til andre enheter ved fagskolen.

Annullering er begrenset til eksamenen eller prøven som det irregulære forhold knytter seg til. Annullering av godkjent emne er aktuelt der dette er obligatorisk eller gir annen uttelling, og innebærer at studenten ikke blir godskrevet dette.

Falske dokumenter er i denne sammenhengen dokumenter som danner grunnlag for opptak. Falske dokumenter kan være fagbrev, svennebrev, vedlegg til vitnemålet, slik som karakterutskrifter, TOEFL-tester, opptaksbrev, anbefalingsbrev, oversettelser og sertifikater. Definisjonene skal ikke utvide eller innskrenke definisjonene av dokumenter i straffeloven av 2005 § 361.

Et vitnemål eller dokument vil også kunne være falsk dersom det er utstedt fra falske utdanningsinstitusjoner. Falske institusjoner kalles også «Diploma mills». Bruk av vitnemål eller dokumenter fra Diploma mills vil kunne rammes av straffeloven av 2005 § 221, der det fremgår at det er straffbart å avgi falsk forklaring til offentlig myndighet i tilfeller hvor forklaringen var bestemt å avgi bevis.

Et vitnemål som viser feil karakter fordi vedkommende har klaget på eksamenskarakteren og i klagesensuren har fått en annen karakter enn det som fremgår av vitnemålet, er ikke et falsk vitnemål. Det opprinnelige vitnemålet er imidlertid ikke lenger et gyldig vitnemål. Dersom studenten bruker det opprinnelige vitnemålet i søknader til en fagskole, vil dette kunne rammes av lovforslagets annet ledd om uredelig opptreden.

Bruk av ulovlige hjelpemidler, ulovlig samarbeid mellom enkeltpersoner eller grupper, plagiat og manglende eller feilaktig kildebruk slik at teksten fremstår som studentens eget arbeid, vil objektivt sett være fusk.

Med forsett menes når studenten utfører en bevisst handling som har en konsekvens som vedkommende mener er sannsynlig at vil skje. Grovt uaktsom fusk utdypes i merknadene til universitets- og høyskoleloven i Ot.prp. nr. 40 (2001–2002) side 54, der det står at «det må foreligge en kvalifisert klanderverdig opptreden som gir grunn til sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet».

Fuskehandlingen eller forsøket på fusk må skje ved gjennomføringen av eksamen, prøve eller lignende, eller forut for endelig sensur av disse. Dersom det kun foreligger forsøk på fusk, stilles det krav om forsett, altså at studenten må ha hatt til hensikt å gjennomføre handlingen for at handlingen skal kunne føre til annullering av eksamen og utestenging. Om sonderingen mellom forsøk og fullbyrdet handling følger det av forarbeidene til universitets- og høyskoleloven, Ot.prp. nr. 40 (2001–2002) side 76: «Departementet legger til

grunn at det er å anse som fusk når en student har ulovlige hjelpemidler tilgjengelige under en eksamen eller på andre måter handler i strid med eksamensreglementet eller regler om kildebruk. Hvorvidt studenten i løpet av eksamen får bruk for de ulovlige hjelpemidlene eller ikke, er ikke avgjørende for om handlingen skal anses som fullbyrdet fusk. Forsøk på fusk vil for eksempel foreligge i tilfeller hvor studenten plasserer ulovlige hjelpemidler med sikte på at disse skal være tilgjengelige under eksamen, men blir oppdaget før eksamen begynner.» Uttalelsen om forsøk på fusk tar sikte på eksamen uten forutgående bokkontroll. Dersom hjelpemidler blir oppdaget under bokkontroll, er dette fullbyrdet fusk på lik linje med at eksamen har begynt. I Rt. 2015 side 995 konkluderer Høyesterett med at når en student lar papirer ligge igjen på eksamensbordet når eksamen er påbegynt, som ved bokkontroll, «er det å regne som fusk i lovens forstand selv om dette ikke er gjort med intensjon om å bruke opplysningene ved besvarelsen.»

Det legges for øvrig til grunn en meget streng aktsomhetsplikt for studentene ved eksamen. I dette ligger det en plikt for studentene til å sette seg inn i eksamensreglementet og hvilke hjelpemidler som er tillatt under selve eksamen. Studenten har også et særlig ansvar for å forsikre seg om at hun eller han kun har tilgang til lovlige hjelpemidler under gjennomføringen av eksamen. I Rt. 2015 side 995 sier Høyesterett: «Brudd på dette regelverket må anses som alvorlig. At det skjer i et øyeblikks uoppmerksomhet, fratar ikke bruddet dets alvorlige karakter. Gode grunner tilsier at det i en slik situasjon må kunne reageres strengt, både for å oppfylle lovens formål med eksamen og for å hindre at studenter opptrer skjodesløst eller spekulativt ved kontrollen.»

Annet ledd: Bestemmelsen gjelder for tilfeller der studenten har fått fritak for eller innpassing av utdanning og kompetanse etter fagskoleloven § 5 tredje ledd, jf. forskrift om fagskoleutdanning § 1. Studenten må ved søknad om innpassing eller fritak fremlegge dokumentasjon av relevant utdanning og kompetanse, og den enkelte fagskole må på bakgrunn av dokumentasjonen gjøre en faglig vurdering. Dersom studenten har fått fritak eller innpassing ved hjelp av falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig opptreden, kan styret eller den lokale klagenemnda annullere vedtaket.

I situasjoner der en søker leverer en annens dokumentasjon sammen med egne søknadspapirer i den hensikt å oppnå urettmessige fordeler for seg selv, vil denne handlemåten kunne være uredelig opptreden. Dette gjelder også dersom en

annens dokumentasjon er forfalsket slik at det fremstår som om dokumentene tilhører søkeren personlig.

Tredje ledd: Det er nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning som er klageinstans for vedtak om annullering, uavhengig av om det er styret eller den lokale klagenemnda som fatter vedtaket i første instans, jf. fagskoleloven § 13.

Fjerde ledd: Selv om det er gjort feil fra studenten som medfører at sensurvedtak i utgangspunktet er ugyldig, vil tiden som er gått sammenholdt med feilens karakter og omfang, kunne tilsi at vedtaket blir stående. Bestemmelsen fastsetter ingen plikt, men en adgang til å annullere. Det er styret eller klagenemnda som blir nærmest til å vurdere dette.

Femte ledd: Så snart det er fattet vedtak om annullering av et vitnemål eller en karakterutskrift, er dokumentet å anses som ugyldig og skal leveres tilbake til fagskolen. Studenten kan be om at vedtaket om annullering ikke iverksettes før en klage på vedtaket er avgjort, jf. forvaltningsloven § 42. Ved vurderingen av utsatt iverksettelse må det vektlegges hvilke skadevirkninger det kan ha dersom studenten benytter seg av et ugyldig dokument i tiden frem til klagen er ferdig behandlet. Et vedtak om annullering er ikke et tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven før vedtaket er endelig, det vil si at klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

Til § 10

Første ledd: For å kunne bortvise en student må det først gis en «skriftlig advarsel» hvor det opplyses at bortvisning eller utestenging vil kunne bli aktuelt ved fortsatt forstyrrende adferd. Styret eller et lavere forvaltningsnivå, for eksempel direktør eller avdeling, kan gi advarselen. Selve bortvisnings- og eventuelt utestengingsvedtaket må treffes av styret selv eller den lokale klagenemnda, jf. § 13.

Hva som er «grovt forstyrrende», må vurderes av styret eller fagskolens klagenemnd i hvert enkelt tilfelle. Bestemmelsen kan for eksempel omfatte personer som ved aggressiv eller plagsom opptreden ødelegger arbeidsmiljøet for medstudenter eller ansatte.

Bortvisning bør begrenses til områder eller sammenhenger hvor problematferden forekommer, fra bestemte forelesninger, fra undervisning i sin alminnelighet, fra lesesalene, fra kontorbygninger med mer. Bortvisningen innebærer ikke noe inngrep i retten til å gå opp til eksamen.

En student som opptrer grovt forstyrrende i en undervisningssituasjon vil uansett kunne vises bort fra timen. Et slikt enkeltstående pålegg om å forlate timen vil være lite inngripende overfor studenten, og det vil her ikke være snakk om bortvisning i lovens forstand.

Adgangen til å utestenge dersom vedkommende ikke etterkommer bortvisningsvedtaket, er kun ment som siste utvei og har som formål å beskytte ansatte og medstudenter. Utestengingen må begrunnes som nødvendig og forholdsmessig. At studenten ikke respekterer og etterkommer bortvisningsvedtaket menes her tilfeller der studenten for eksempel likevel møter opp til undervisningen han eller hun er bortvist fra og krever å få delta eller bare være tilstede. At studenten følger opp saken ved stadig å kontakte fagskolen, gir ikke grunnlag for utestenging.

Annet ledd: Bestemmelsen gjelder der studenten har skapt fare for liv eller helse for pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grovt usømmelig opptreden overfor disse. Studenten skal i slike tilfeller utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier og fratas retten til å gå opp til eksamen i slik utdanning.

Her er det tale om så grove overtredelser at det skal kunne reageres umiddelbart med en fullstendig utestenging fra studiet for et tidsrom tilpasset opptredenens grovhet. Det er i den forbindelse ikke stilt krav om gjentatte forhold, men styret eller klagenemnda forutsettes å ta hensyn til om det er et enkeltstående forhold som kan tilskrives helt spesielle omstendigheter, eller om det er graverende opptreden som avspeiler alvorlig svikt i dømmekraft eller ansvarsfølelse.

Det er ikke et krav om skriftlig advarsel i forkant av sak om utestenging etter bestemmelsens annet ledd. Det er heller ikke et krav om at studenten først må bortvises. Begrunnelsen for dette er at det etter annet ledd dreier seg om så grove forhold at vedkommende fullstendig utestenges fra utdanningen i inntil tre år. Studenten skal likevel bli informert av fagskolen om at det er opprettet sak om utestenging. Studenten har rett til å forklare seg før vedtaket fattes.

Tredje ledd: Bestemmelsen gjelder både tilfeller der studenten har fått urettmessig adgang til å avlegge eksamen ved å benytte et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig opptreden og fusk i forbindelse med avleggelse av eksamen og fusk ved søknad om godkjenning eller godskriving av utdanning eller fritak fra

eksamen eller prøve. Sanksjonen kan iverksettes både overfor den som selv prøver å oppnå en fordel på denne måten, samt den som medvirker til fusk. Det at en student mistenker eller vet at en annen student har fusket, er ikke tilstrekkelig til å si at det foreligger medvirkning.

Skyldkravet for medvirkning til fusk er forsett. Dette er et strengere skyldkrav enn i tilfeller der studenten fusker på egen eksamensbesvarelse. Ved oppgaveinnleveringer kan det være tillatt for studentene å samarbeide, mens ved andre innleveringer kan det være forutsatt at studenten løser oppgaven alene. Departementet legger til grunn at fagskolen må gi tydelig informasjon om hvorvidt det er tillatt å samarbeide eller ikke, ved innlevering av en oppgave. Bestemmelsen om medvirkning til fusk vil videre være aktuell i tilfeller der en student ved avleggelsen av en eksamen gir seg ut for å være en annen student, for eksempel ved å logge seg på PC med en annen students brukeridentitet under avleggelse av eksamen. I enkelte eksamenssituasjoner der samarbeid er tillatt, kan det være mest nærliggende å sanksjonere begge studenter for fusk, for eksempel ved ulovlig samarbeid der to studenter leverer besvarelser som er så like at det foreligger plagiat.

Fjerde ledd: Styret og den lokale klagenemnda skal påse at saken er godt opplyst før det treffes vedtak. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om bortvisning eller utestenging, jf. forvaltningsloven § 16. Det er opp til styret eller den lokale klagenemnda om studenten skal forklare seg muntlig eller skriftlig.

Vedtak om bortvisning og utestenging er så inngripende for studenten at det kreves minst to tredels flertall for å treffe slike vedtak. Klagereglene i forvaltningsloven kapittel 6 gjelder tilsvarende, og en klage skal behandles av nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, jf. § 13.

Etter forvaltningsloven § 34 skal klageinstansen prøve alle sider av vedtaket, både rettsanvendelse og forvaltningsskjønn. Klagefristen er etter forvaltningsloven § 29 tre uker fra orientering om vedtaket er kommet frem til studenten, eller fra studenten burde ha skaffet seg kjennskap om vedtaket. Klageinstansen kan imidlertid omgjøre vedtaket til studentens gunst også etter utløpet av denne fristen i medhold av forvaltningsloven § 35 annet ledd, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a.

Til § 11

Første ledd: Vurdering av skikkethet foregår gjennom hele studiet og skal inngå i en helhetsvurde-

ring av studentens faglige og personlige forutsetninger for å kunne fungere i et bestemt yrke. Hensikten med ordningen med å vurdere skikkethet er å sikre at barnehagebarn, elever, pasienter og andre brukere møter personer som er skikket for det yrket de utøver. En student er ikke skikket for yrket dersom han eller hun utgjør en mulig fare for barnehagebarns og elevers eller pasienters, klienters og brukeres liv, fysiske og psykiske helse, rettigheter og sikkerhet. Som hovedregel vil de forhold som vurderes, knytte seg til selve utdanningssituasjonen, men det er også mulig at forhold eller hendelser utenfor utdanningssituasjonen kan tillegges vekt. Departementet fastsetter i forskrift hvilke utdanninger som er omfattet av ordningen med vurdering av skikkethet.

Annet ledd: Studenter som blir vurdert som ikke skikket, har krav på å få karakterutskrift for de delene av utdanningen de har gjennomført og ikke vitnemål, jf. § 5. Slik karakterutskrift vil gi studenten mulighet til å få utdanningen godskrevet ved andre utdanninger.

Tredje ledd: Styret kan delegere denne typen vedtak til den lokale klagenemnda jf. § 13. Bestemmelsen gir ingen plikt, men en adgang til å utestenge studenten dersom han eller hun ikke er skikket for yrket. Et utestengingsvedtak kan unntaksvis være et uforholdsmessig inngrep i studietilstanden. Styret eller den lokale klagenemnda kan derfor vurdere å la studenten fullføre hele eller deler av utdanningen der dette er forsvarlig, typisk fordi utdanningen kan brukes i andre funksjoner enn det aktuelle yrket. Det er bare studenter som er vurdert som skikket for yrket som kan få vitnemål om avsluttet utdanning. For det tilfellet at styret eller den lokale klagenemnda lar studenten fullføre studiet skal det ikke utstedes vitnemål, men en karakterutskrift til dokumentasjon av fullført utdanning, eventuelt deler av denne.

Fjerde ledd: Styret og den lokale klagenemnda skal påse at saken er godt opplyst før det treffes vedtak. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om bortvisning eller utestenging, jf. forvaltningsloven § 16. Det er opp til styret og den lokale klagenemnda om studenten skal forklare seg muntlig eller skriftlig.

Vedtak om skikkethet og utestenging er så inngripende for studenten at det kreves minst to tredels flertall for å treffe slike vedtak. Klagereglene i forvaltningsloven kapittel 6 gjelder tilsvarende, og en klage skal behandles av nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, jf. § 13.

Femte ledd: Departementet kan gi forskrift om vurdering av skikkethet i enkelte utdanninger. Forskriften skal tydelig angi vurderingskriterier,

prosedyrer og saksbehandling ved vurderinger og klage. Forvaltningslovens regler om saksbehandling kommer til anvendelse ved særskilt vurdering av skikkethet.

Til § 12

Første ledd: Bestemmelsen gjelder bare utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisstudier, jf. lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten av 28. mai 2010 nr. 16 (politiregisterloven) § 39. I vurderingen av om det skal kreves politiattest ved opptak, er det ikke nødvendig at studenten med sikkerhet vil komme i kontakt med mindreårige. Det er tilstrekkelig at det er en mulighet for at studenten, i forbindelse med praksisopplæring eller klinisk undervisning, kan komme i kontakt med mindreårige på en slik måte at overgrep kan finne sted. Med mindreårige menes barn under 18 år.

Dersom en utdanning ikke har obligatorisk praksis eller klinisk undervisning, vil kun en mulighet for at studenten velger praksisopplæring eller klinisk undervisning i fremtiden, ikke være tilstrekkelig for å kreve politiattest fremlagt ved opptak. Fagskolene kan imidlertid kreve politiattest av studenten dersom denne senere i utdanningsløpet skal delta i praktisk eller klinisk undervisning hvor vedkommende vil kunne komme i kontakt med mindreårige på en slik måte at overgrep kan finne sted.

Videre kan politiattest bare brukes dersom den bidrar til å øke tilliten til at mindreårige tas hånd om av skikkede personer, jf. politiregisterloven § 37 første ledd nr. 4. Det legges til grunn at i utdanninger der en student kan komme i kontakt med utviklingshemmede eller andre sårbare grupper, vil vedkommende også kunne komme i kontakt med mindreårige.

Departementet legger til grunn Universitets- og høyskolerådets definisjon av praksisstudier, hvor disse «kjennetegnes av at studenten for en tidsbestemt periode befinner seg i en situasjon hvor han/hun skal arbeide omtrent som en yrkesutøver. Kravene til oppgaver, omfang og utførelse vil være ulike avhengig av hvor i studieløpet studenten befinner seg. [...] Situasjonen er som oftest kjennetegnet av at praksisstudiene gjennomføres utenfor utdanningsinstitusjonens egen ramme, og at en fagperson på praksisstedet er veileder.»

Det vil være opp til den enkelte fagskole å vurdere hvordan de vil gi informasjon til studentene om utdanningene og om et eventuelt krav om politiattest. Dette kan for eksempel formidles på nett-

sider, i studiekatalog og i brev om tilbud om opptak. I alle tilfellene er det viktig at studenten, i forkant av at han eller hun sender inn søknad om opptak, er informert om at det er krav om å levere politiattest.

Annet ledd: Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning. Dette gjelder blant annet lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100 § 6-10, lov om helsepersonell mv. av 2. juli 1999 nr. 64 § 20 a, lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61 § 10-9 og lov Den norske kirke av 7. juni 1996 nr. 31.

Tredje ledd: Bestemmelsens tredje ledd medfører at personer med anmerkninger på politiattesten kan være utelukket fra praksisstudier og klinisk undervisning på livstid fordi anmerkningen aldri vil bli slettet. Anmerkning på politiattesten fører imidlertid ikke automatisk til tap av rett til å delta i praksisstudier eller klinisk undervisning, da styret eller klagenemnda skal vurdere dette i hvert enkelt tilfelle.

Studenten kan la seg bistå av en talsperson fra sak om utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring er reist, jf. forvaltningsloven § 12.

Fjerde ledd: Vurderingssituasjonen er ulik den som er nevnt i tredje ledd ettersom det her er snakk om siktelse eller tiltale, og ikke en dom. Det vil kunne være situasjoner der det er nødvendig å utestenge studenten av hensyn til sikkerheten eller behandlingsmiljøet til sårbare grupper. Fagskolen må imidlertid være varsom med å benytte unødvendig inngripende virkemidler før det foreligger dom i en sak. Men i avveiningen mellom hensynet til studenten og hans eller hennes utdanningsløp og hensynet til sikkerheten til de mindreårige og andre sårbare gruppene reglene skal beskytte, mener departementet at det sistnevnte veier tyngst. I slike tilfeller kan man vurdere ordninger som for eksempel et særlig tilsyn med studenten inntil saken er avgjort.

Femte ledd: Sakene behandles i første instans av styret selv. Styret kan delegere denne typen vedtak til den lokale klagenemnda, jf. § 13. Fagskolen skal uttale seg om saken før vedtak fattes. Styret kan delegere denne uttaleretten til for eksempel den faglige enheten studenten studerer ved.

Sjette ledd: Nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning er klageinstans for vedtak fattet av styret eller den lokale klagenemnda om å nekte studenten retten til å delta i klinisk undervis-

ning eller praksisopplæring, jf. fagskoleloven § 13.

Til § 13

Første ledd: Styret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak i saker etter §§ 7, 9, 10, 11 og 12 til den lokale klagenemnda. Klagenemnda treffer sine vedtak uavhengig av styret, og er heller ikke underlagt styrets omgjøringskompetanse. Det følger av forvaltningsloven § 34 at klagenemnda kan prøve alle sider av sakene som bringes inn for den, både rettsanvendelse og forvaltningsskjønn.

Annet ledd: Lagdommere må være norske statsborgere «som er vederheftige», og som ikke er fradømt stemmerett. De må ha fylt 25 år og ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, jf. domstolloven § 54 annet ledd.

To av medlemmene skal være studenter på oppnevningstidspunktet.

Tredje ledd: Leders varamedlem overtar som leder i nemnda dersom leder har forfall.

Fjerde ledd: Dette er samme regel som følger av forvaltningsloven § 28 første ledd annet punktum, der det fastslås at klageinstansens vedtak i klagesak ikke kan påklages.

Femte ledd: Departementet tar sikte på å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskoler etter modellen fastsatt med hjemmel i universitets- og høyskoleloven, der Felles klagenemnd består av syv medlemmer oppnevnt av Kunnskapsdepartementet. Disse oppnevnes normalt for fire år av gangen, mens studentrepresentantene oppnevnes for to år av gangen. Felles studieadministrativt tjenestесenter (FSAT) er sekretariat for Felles klagenemnd. FSAT har ansvar for å forberede og tilrettelegge klagesakene for nemnda og innkalle til møter i samråd med nemndas leder. Departementet tar sikte på at også sekretariatsfunksjonen for det nasjonale klageorganet for fagskoler legges til FSAT.

Til § 14

Første ledd: NOKUT fatter enkeltvedtak i saker om godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning og forvaltningsloven kapittel IV, V og VI gjelder tilsvarende.

Godkjenningsordningen er generell og omfatter utdanningens nivå og omfang. NOKUT skal ikke vurdere det faglige innholdet i utdanningen.

Ordningen er tenkt å gjelde for «utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå». Formuleringen er ment å ivareta det store mangfoldet i struk-

turer og systemer, samtidig som det skal være mulig å gjenkjenne fagskolenes nivå og innretning. Det at utdanningene «i nivå og omfang» godkjennes som sidestilt med godkjent fagskoleutdanning, innebærer at det ikke kan gis godkjenning for et større eller mindre omfang enn det loven fastsetter for norsk fagskoleutdanning, det vil si fra et halvt til to år. For utdanning fra land som har henvist fra sine nasjonale kvalifikasjonsrammeverk til Det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (EQF), vil henvisning til EQF-nivå 5 være en indikasjon på tilfredsstillende nivå.

Godkjenning fra NOKUT innebærer ikke at en automatisk også vil oppnå norsk autorisasjon som for eksempel helsepersonell eller at man får adgang til å bruke beskyttet yrkestittel.

Til § 17

Første ledd annet punktum: Bestemmelsen er ny og tilsvarende universitets- og høyskolelovens forbud mot markedsføring som høyere utdanning uten akkreditering.

Den som ikke har rett til å bruke betegnelsene «fagskole» eller «fagskoleutdanning», har heller ikke rett til å bruke disse betegnelsene i sin markedsføring, eller på annen måte gi et uriktig inntrykk av å ha godkjenning etter denne loven. I tillegg til uriktig bruk av de beskyttede betegnelsene, kan det dreie seg om ord og uttrykk i markedsføring, på nettsider, i sosiale medier og i annen informasjon som kan villedende en potensiell student til å tro at det dreier seg om en tilbyder som er NOKUT-godkjent. For eksempel kan ord eller uttrykk som «fagskolepoeng», «godkjent utdanning» eller lignende omfattes. Denne oppramsing er ikke ment å være uttømmende.

Villedende markedsføring omfattes av lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven) av 9. januar 2009 nr. 2. Markedsføringsloven dekker all markedsføring fra aktører som kan sies å utøve næringsvirksomhet. Villedende markedsføring fra private opplæringstilbydere, eksempelvis dersom en skole gir uriktig inntrykk av at den har en godkjenning den ikke har, vil også kunne bli vurdert som brudd på markedsføringslovens mer generelle forbud mot urimelig handelspraksis. Etter omstendighetene kan en slik praksis også rammes av forskrift om urimelig handelspraksis av 1. juni 2009 nr. 565 § 1 nr. 4. Forbrukerombudet fører tilsyn med markedsføringslovens bestemmelser og forskrift om urimelig handelspraksis, og vil med hjemmel i markedsføringslovens sank-

sjonsbestemmelser kunne gripe inn mot villedende markedsføring fra tilbydere som ikke har NOKUT-godkjenning.

Markedsføringslovens sanksjonsbestemmelser finnes i markedsføringslovens kapittel 7. Etter markedsføringsloven § 48 første ledd er forsettlig og vesentlige overtredelser av denne karakter også straffbare.

Fjerde ledd: Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr til den som bruker betegnelsene «fagskole» eller «fagskoleutdanning» uten godkjenning fra NOKUT. Et tilsvarende forslag er fremmet for uriktig bruk av institusjonsbetegnelse beskyttet av universitets- og høyskoleloven.

Departementet ønsker med forslaget en reell mulighet til å stanse rettsstridig bruk av betegnelsene «fagskole» eller «fagskoleutdanning». Det er likevel ikke meningen å endre den langvarige praksisen for saksbehandling i departementet i forbindelse med slike saker. Normalt innledes sakene med at departementet får tips om potensielle overtredelser. Om departementet vurderer saken dithen at en beskyttet betegnelse brukes i strid med loven, sender departementet en anmodning til overtreder om at bruken opphører. Normalt gis det en frist på en til tre måneder til å rette opp forholdet, og det angis normalt at anmodningen er å anse som et forhåndsvarsel, jf. forvaltningsloven § 16. Mottaker av anmodningen gis anledning til å svare på departementets vurdering. Først etter en slik prosess vil departementet kunne følge opp fortsatt rettsstridig bruk av betegnelser med overtredelsesgebyr. Departementet peker videre på at det dreier seg om en kan-regel.

Bestemmelsen angir skyldkravet for ileggelse av overtredelsesgebyr. Dette skyldkravet får betydning hvis det er dreier seg om å ilegge privatpersoner overtredelsesgebyr, se motsetningsvis bestemmelsens annet punktum om ileggelse av overtredelsesgebyr til foretak.

Det objektive grunnlaget for ileggelse av overtredelsesgebyr er at noen bruker betegnelsene «fagskole» eller «fagskoleutdanning» uten at de er NOKUT-godkjente tilbydere av fagskoleutdanning,

jf. paragrafens første ledd, eller at de bruker en betegnelse som etter departementets forskrift eller enkeltvedtak er forbudt, jf. paragrafens annet ledd.

Femte ledd: Bestemmelsen angir at et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr for rettsstridig bruk av beskyttet betegnelse på samme grunnlag som enkeltpersoner. For foretak kreves det imidlertid ingen grad av skyld hos enkeltpersoner. Også om noen har handlet på foretakets vegne kan foretaket ilegges overtredelsesgebyr. Departementet viser til Rt. 2007 s. 1684 avsnitt 22 vedrørende hvorvidt noen kan anses å ha handlet på et foretaks vegne.

Departementet har ikke funnet det hensiktsmessig å regulere et morselskaps subsidiære ansvar for eventuelle overtredelser. Det er heller ikke funnet hensiktsmessig å lage egne foreldelsesregler eller endelig frist for ileggelse av gebyr. Om rettstridig bruk av beskyttede betegnelser har opphørt, har som hovedregel også departementets interesse av å ilegge overtredelsesgebyr opphørt, i det de viktigste hensynene bak bestemmelsen er ivaretatt, nemlig beskyttelse av studenter og tilliten til sektoren.

Sjette ledd: Nærmere regulering av gebyrets størrelse vil reguleres i forskrift. Departementet vil håndheve bestemmelsen slik at andregangs lovovertrødelse vil innebære et større gebyr enn førstegangs overtrødelse. Også dette vil reguleres i forskrift.

Departementet vil ved fastsettelsen av beløp ta hensyn til at mange tilbydere av yrkesrettet opplæring eller utdanning, både med og uten godkjenning, er små og har begrenset økonomisk handlekraft. Likevel må beløpet som ilegges som overtredelsesgebyr, være av en slik størrelse at det faktisk er egnet til å hindre fortsatt bruk av en beskyttet betegnelse i strid med loven. Departementets forskrift gitt i medhold av denne bestemmelsen vil utfylles av forvaltningslovens bestemmelser om saksbehandling.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr for rettstridig bruk av fagskole eller fagskoleutdanning er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven 7-2 bokstav e.

Endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.)

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter
m.m.).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.)

I

I lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning gjøres følgende endringer:

Ny § 1 b skal lyde:

§ 1 b *Forvaltningsloven*

Bestemmelsene i forvaltningsloven om habilitet i §§ 6 til 10 og om taushetsplikt i §§ 13 til 13 e gjelder ved behandling av saker etter loven her.

Dersom ikke noe annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven kapittel III til VI og VIII for avgjørelser om opptak, avsluttende vurdering, annullering av eksamen, bortvisning, utestenging, skikkethetsvurdering, innpassing og fritak etter loven her. Avgjørelser om innpassing og fritak kan påklages etter reglene i § 13.

Godkjenningsvedtak foretatt av NOKUT overfor tilbydere av fagskoleutdanning kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kapittel VI.

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Organisasjon og ledelse*

Fagskoler skal ha et styre med minst fem medlemmer som øverste ansvarlige styringsorgan.

Styret er ansvarlig for at studentene får den utdanningen som er forutsatt som grunnlag for godkjenningen, at alle vilkår for eventuelle offentlige tilskudd overholdes, og at virksomheten for øvrig drives i samsvar med gjeldende lover og regler. Styret er ansvarlig for at opplysninger som blir gitt NOKUT og utdanningssøkende, er korrekte og fullstendige.

Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved fagskolen dersom ikke noe annet er fastsatt.

Studenter og ansatte skal ha representanter med møte-, tale- og forslagsrett i alle tilfeller der styret behandler saker av betydning for gjennomføringen av godkjent fagskoleutdanning. Studentrepresentantene og ansatterepresentantene velges av og blant studentene og de ansatte.

Tilbyder skal ha en administrativ og faglig ledelse som skal stå for den daglige driften av utdanningen innenfor de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den administrative og faglige ledelse ansettes av styret.

Tilbydere av godkjent fagskoleutdanning skal være registrert i Enhetsregisteret.

Departementet kan gi forskrift om organisering, styring og ledelse av fagskoleutdanning, herunder bestemmelser om representasjon i styrende organer.

Departementet kan vedta at det kan gjøres unntak fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske forsøk.

§ 4 *Tilbyders plikter* skal lyde:

§ 4 annet ledd skal lyde:

Tilbyder skal gi forskrift om opptak som inneholder krav til formell utdanning og realkompetanse.

§ 5 Innholdet i utdanningen og vitnemål skal lyde:

§ 5 annet ledd skal lyde:

Fagskolen utferdiger vitnemål om fullført fagskoleutdanning. NOKUT kan gi forskrift om krav til vitnemålets innhold. En student som ikke har fullført fagskoleutdanningen, kan be om karakterutskrift som viser beståtte eksamener og prøver og andre vurderinger studenten har fått.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Avsluttende vurdering, eksamen og sensur*

Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved vedkommende utdanning. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annet arbeid når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for utdanningen.

Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkelteksamener og kan fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker.

Ved ny sensur etter §§ 7 og 8 benyttes én eller flere sensorer som oppnevnes av styret. Minst én sensor skal være ekstern. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakteren er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og karakteren endres etter ny sensur av den skriftlige delen av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid. Dette omfatter vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt, vilkår for adgang til ny praksisperiode, bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. Styret kan gi forskrift om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

§ 7 skal lyde:

§ 7 Klage over formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at studenten er eller burde være kjent med forholdet som begrunner klagen. Slik klage skal rettes til fagskolen.

Sensurvedtaket skal oppheves hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne. Ny sensur gjennomføres hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider. I motsatt fall holdes ny eksamen, prøve eller lignende med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensur etter paragrafen her kan påklages etter reglene i § 8.

Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen fremsatt, løper klagefristen etter første ledd fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Fagskolen eller klageinstansen kan bestemme at det skal foretas ny sensur eller holdes ny eksamen, prøve eller lignende hvis det er begått formelle feil som kan ha hatt betydning for én eller flere studenters prestasjon eller bedømmelse av denne.

Styret er klageinstans for institusjonens vedtak etter paragrafen her.

Nåværende § 8 blir ny § 15.

Ny § 8 skal lyde:

§ 8 Rett til begrunnelse. Klage over karakterfastsetting

Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse fremsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Hvis karakteren kunngjøres elektronisk og studenten kan kreve begrunnelse på tilsvarende måte, må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra karakteren blir kunngjort. Ved annen type kunngjøring må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra studenten fikk kjennskap til karakteren, men likevel ikke mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

Begrunnelsen skal være gitt innen to uker etter at studenten har bedt om dette. Dersom begrunnelsen ikke kan gis innen to uker, skal studenten varsles om dette og samtidig få oppgitt når begrunnelsen kan ventes. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsippene som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av studentens prestasjon. Begrunnelsen kan gis muntlig eller skriftlig.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelige for studentene etter at karakteren er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Ny sensur skal da foretas. Ved ny sensur skal sensorene ikke få opprinnelig karakter, sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen. Er det fremsatt krav om begrunnelse eller klage over formelle feil, løper klagefristen etter denne paragrafen fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal fremsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annet arbeid som bedømmes med karakter, eller om klage skal fremsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.

Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages.

Karakterfastsetting ved ny sensur etter paragrafen her kan ikke påklages.

Nåværende § 9 blir ny § 16.

Ny § 9 skal lyde:

§ 9 Annullering av eksamen m.m.

Styret kan annullere resultatet av en eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter som en student har fått adgang til å avlegge ved å benytte et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig oppførelse. Det samme gjelder for godkjenningen av et emne som en student på et tilsvarende urettmessig grunnlag har fått adgang til å delta i. Styret kan også annullere resultatet av en eksamen, prøve eller lignende og godkjenningen av et emne dersom en student forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket, eller forsettlig har forsøkt å fuske, i forbindelse med eksamen, prøven eller lignende eller under gjennomføringen av emnet.

Styret kan annullere fritak for eller innpassing av utdanning og kompetanse som en student har fått ved å benytte et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig oppførelse.

Vedtak om annullering etter første og annet ledd kan påklages av studenten til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Adgangen til annullering foreldes ikke.

Etter at det foreligger vedtak om annullering, skal eventuelle vitnemål eller karakterutskrifter leveres tilbake til fagskolen. Et endelig vedtak om annullering etter første eller annet ledd utgjør et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

Ny § 10 skal lyde:

§ 10 Utestenging og bortvisning

En student som tross skriftlig advarsel fra fagskolen, gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid, eller for virksomheten ved fagskolen ellers, kan etter vedtak av styret bortvises fra fagskolen i inntil ett år. Hvis en student på tross av skriftlig advarsel fra fagskolen ikke etterkommer et vedtak om bortvisning, kan styret vedta å utestenge studenten fra utdanningen i inntil ett år.

Styret kan vedta at en student som har skapt fare for liv eller helse for, eller har opptrådt grovt usømmelig overfor, noen som studenten har møtt i forbindelse med undervisning eller praksisopplæring, skal utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier og fratas retten til å gå opp til eksamen i slik utdanning ved fagskolen i inntil tre år. Det samme gjelder

dersom en student har brutt lovfestet taushetsplikt.

Styret kan vedta at en student som har benyttet et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig oppførelse som nevnt i § 9 første og annet ledd, eller som har fusket eller forsøkt å fuske som nevnt i § 9 første ledd tredje punktum, skal utestenges fra all utdanning ved fagskolen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved fagskolen i inntil ett år. Tilsvarende gjelder for en student som forsettlig har medvirket.

Et vedtak om å bortvise eller utestenge en student kan bare treffes med minst to tredels flertall i styret. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om bortvisning og utestenging. Vedtaket kan påklages til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Nåværende § 11 blir ny § 18.

Ny § 11 skal lyde:

§ 11 Vurdering av skikkethet

Departementet gir forskrift om at fagskolen skal vurdere om den enkelte student i bestemte utdanninger er skikket for yrket. Vurderingen skal skje gjennom hele utdanningen.

Vitnemål for fullført utdanning forutsetter at studenten er vurdert som skikket for yrket.

Styret kan vedta at en student ikke er skikket for yrket. Blir det fattet slikt vedtak, kan studenten utestenges fra utdanningen.

Et vedtak om at en student ikke er skikket for et yrke og et vedtak om å utestenge en student fra fagskoleutdanning som følge av at studenten ikke er skikket for yrket, kan bare treffes med minst to tredels flertall i styret. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om skikkethet eller utestenging. Vedtaket kan påklages til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Departementet kan gi forskrift om vurderingskriterier, saksbehandling og klage ved vurdering av skikkethet.

Ny § 12 skal lyde:

§ 12 Krav til politiattest

Ved opptak til eller underveis i utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger frem politiattest som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse

tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.

En student som er dømt for forhold som innebærer at studenten må anses som uskikket til å delta i arbeid med bestemte grupper mennesker, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning. Studenten kan bare utestenges dersom praksisopplæring eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av kontakten studenten da får med mennesker.

Den som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd, eller i regler om krav til politiattester som nevnt i annet ledd, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt. Studenten kan bare utestenges dersom praksisopplæring eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av kontakten studenten da får med mennesker.

Styret avgjør, etter uttalelse fra fagskolen, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Vedtak om utestenging etter denne bestemmelsen kan påklages til det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved utestenging på grunn av straffbare forhold.

Ny § 13 skal lyde:

§ 13 *Klageordning og klageorganer*

Fagskoler skal opprette en lokal klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak. Styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre klagesaker for studentene og saker etter §§ 7, 9, 10, 11 og 12. Saker etter disse paragrafene kan ikke behandles av andre organer ved fagskolen.

Den lokale klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og varamedlemmet for lederen skal fylle de lovbestemte kravene for lagdommere. Lederen og varamedlemmet for lederen skal ikke være ansatt ved fagskolen. To av medlemmene skal være studenter.

Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlemmet for lederen og to andre medlemmer er til stede.

Den lokale klagenemndas vedtak i saker om fagskolens enkeltvedtak kan ikke påklages.

Departementet gir forskrift om et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning som skal

behandle klager på enkeltvedtak for bestemte områder.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling i klagesaker.

Ny § 14 skal lyde:

§ 14 *Godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning*

NOKUT avgjør etter søknad fra enkeltpersoner om utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, skal gis generell godkjenning, slik at utdanningen i nivå og omfang godkjennes som sidestilt med godkjent fagskoleutdanning. Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klageadgang etter denne bestemmelsen.

Ny § 17 skal lyde:

§ 17 *Beskyttelse av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole*

Betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole kan bare benyttes om utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter § 2. Bare den som har godkjenning fra NOKUT etter § 2, kan benytte seg av markedsføring hvor det blir gitt inntrykk av å ha slik godkjenning.

Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om forbud mot bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene nevnt i første ledd.

Den som forsettlig eller uaktsomt benytter seg av betegnelsene fagskoleutdanning eller fagskole i strid med første eller annet ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr av departementet.

Foretak som bruker betegnelsene fagskoleutdanning eller fagskole i strid med første eller annet ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist forsett eller uaktsomhet.

Departementet kan gi forskrift om utstedelse, størrelse, forfall, klage, overprøving og lemping av overtredelsesgebyret. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

